

HATICE ORUÇ*
(Ankara, Türkiye Cumhuriyeti)

SARAYBOSNA'DA İSA BEY ZAVİYESİ HAKKINDA BAZI BELGELER (I)

Abstrakt

U literaturi postoji uvriježeno mišljenje da je zavija koju je sagradio Gazi Isabeg u Sarajevu 1462. godine na desnoj obali rijeke Miljacke bila mevlevijska tekija još od svog osnivanja. Međutim, ne postoje jasni historijski dokazi koji podržavaju ovu tezu. Prva dokumenta koja smo pronašli u arhivima, u kojima se Isa-begova zavija povezuje sa mevlevijskim tarikatom, potječu iz mnogo kasnijeg perioda u odnosu na vrijeme njenog osnivanja. Ona datiraju iz posljednje četvrtine 18. i početka 19. stoljeća. Iz ovih dokumenata možemo da uvidimo kako je Osman Dede, šejh Hadži Mahmud Mevlevi tekije, prikazujući Isabegovu zaviju kao mevlevijsku, pokušao da iskoristi prihode vakufa Isabegove zavije, a onda, pošto mu to nije bilo dovoljno, preuzme i upravljanje njenim vakufom, kao i višegodišnji spor između poverenika Isabegovog vakufa Osmana, sina Mustafe koji je bio iz loze Isabega, i Šejha Osman Dede. Ova dokumenta, pored toga što će izmijeniti u literaturi prisutnu opšte prihvaćenu kvalifikaciju zavije Isabega, sadrže i značajne podatke za izučavanje Hadži Mahmud Mevlevi zavije

Ključne riječi: Sarajevo, mevlevijski red, zavija Isabega Ishakovića, vakuf Isabega Ishakovića, zavija Hadži Mahmuda, Isabeg Ishaković, Šejh Osman Dede

Üsküp (1430-1463) ve ardından Bosna (1464-1470) sancağı beyi olan İshak Beyoğlu İsa Bey¹, Saraybosna şehrinin kurulacağı yeri bizzat kendisi belirlemiş ve burada yaptırmış olduğu zaviye, sonradan Fatih Sultan Mehmed'e hediye ettiği cami, hamam, han, dükkânlar, köprü gibi

---

* Prof. Dr. Hatice Oruç, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi,
e-mail: horuc@ankara.edu.tr

¹ Behija Zlatar, *Zlatno doba Sarajeva*, Svjetlost, Sarajevo, 1996, 85-86.

vakıf yapılarıyla şehrin temellerini atmıştır. Bu çalışmada İsa Bey'in Saraybosna'daki vakıf yapılarından zaviyesi konu edilmekte, zaviye ile ilgili bazı yeni belgelerin yayını hedeflenmektedir.

Zâviyenin tarihi ile ilgili en önemli kaynak, düzenlenme tarihi Cema-ziyelevvel 866 (Şubat 1462) olan vakfiyesidir. Vakfiyenin aslı mevcut olmasa da sonraki tarihlerde yapılmış istinsah suretleri bulunmaktadır.² Bu vakfiyeye göre zaviye Sarayovası'nda Brodçe (Brodac) köyünde kurulmuştur. Zaviyenin yerinin Saraybosna çarşısında Miljacka nehrinin sağ yakasında Bendbaşı ismiyle bilinen mevki olduğu kabul edilmektedir.³

Vakfiyeye göre zaviye, menzil suretinde inşa edilmiş olup ("zâviye hey'eti üzerine binâ ve vakf ve tasadduk eylediği menzil"), öğrencilere, seyyidlere, gazilere ve yolculara konaklama hizmeti sunmaktadır. Zaviyede konaklama süresi üç gündür. Burada konaklayanlar için et, pirinç ve çorba pişirilecek, yeteri kadar ekmek verilecektir. Zaviye çalışanlarının da çorba ve ekmek hakları bulunmaktadır. Artan yemek Saraybosna'nın yetim çocuklarına dağıtılacaktır. Vakfiye ile zaviyenin işleyişi ve bekası için vakf edilen değirmen, hamam, han, dükkan, bostan, bağ, yoncalık, mezraa gibi gelir kalemleri de (akâr) kaydedilmiştir. Bu gelirin nasıl ve nerede kullanılacağı yine vakfiye ile belirlenmiştir. Vakfın idaresi, hayatta olduğu sürece İsa Bey'in kendisine, ölümünden sonra küçük oğlu Mehmed'e, sonrasında diğer oğullarına ve nesilden nesile erkek ve kız çocukların en büyüklerine, neslinin kesilmesi halinde azatlı kölelerine ve onların çocuklarına şart koşulmuştur.

Vakfiyede zaviyenin bir tarikata mensubiyetine dair hiçbir ibare yer almamaktadır. Bosna Sancağı'nın 15. ve 16. yüzyıldan bazı tahrir defter-

² Arapça yazılmış olan vakıfnamenin ilk yayını ve Sırçaya tercümesi Gliša Elezović tarafından yapılmıştır: Gliša Elezović, "Turski spomenici u Skoplju" (I). *Glasnik Skopskog naučnog društva*, knj. I, sv. 1, Skoplje, 1925, 135-176. İsa Bey'in söz konusu vakfiyesi 170-176 sayfaları arasında yer almaktadır. Vakfiye, Elezović tarafından 1940 yılında yeniden yayınlanmıştır: Gliša Elezović, *Turski spomenici, Zbornik za istočnjačku istorisku i književnu građu*, Srpska akademija nauka, knj. 1, sv. 1, Beograd 1940, 27-36. 1952 yılında Hazim Šabanović vakfiyeyi Elezović'in 1940 tarihli yayını ile kıyaslamak suretiyle Boşnakça olarak yeniden yayınlanmıştır: Hazim Šabanović, "Dvije najstarije vakufname u Bosni", *Prilozi za orijentalnu filologiju*, II, Sarajevo, 1952, 5-38. Vakfiye yakın zamanda Mevlüt Çam ve Rahman Ademi'nin editörlüğünde hazırlanan *Bosna-Hersek Vakfiyeleri* kitabında Türkçe olarak yayınlanmıştır: *Bosna-Hersek Vakfiyeleri*, c. 2, ed. Mevlüt Çam – Rahman Ademi, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara 2016, 773-776.

³ H. Šabanović, "Dvije najstarije vakufname u Bosni", 17; Džemal Čehajić, *Derviški redovi u jugoslovenskim zemljama*, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1986, 28.

lerinde de zaviyenin kaydı düşülmüştür, ancak orada da bir tarikat ismi geçmez, sadece zaviyenin gelir ve giderleri yazılmıştır. 18. yüzyıla kadar doğrudan zaviyenin adının zikredildiği, zaviye ile bir tarikatın isminin beraber geçtiği arşiv belgeleri ya da diğer kaynaklara rastlanmamaktadır.

Arşiv belgelerinin eksikliği, araştırmacıları başka kaynaklardaki bilgiler ile vakfiyedeki bilgileri kıyaslama ve benzetme yoluyla İsa Bey Zaviyesi'nin tarihini yazmaya yönlendirmiştir. Bu bağlamda kendisine atf yapılan kaynaklardan biri 17. yüzyıldan *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*⁴, diğeri Saraybosnalı şair Reşid Efendi'nin 1697'deki Saraybosna yangını anlatan şiiridir.⁵ Ancak her iki kaynakta da Saraybosna'da bir Mevlevî tekkesinden bahsedilse de bu tekkenin İsa Bey'in Zaviyesi olduğuna dair her hangi bir ifade ya da işaret yoktur. Saraybosna'da Mevlevîliğe işaret eden bazı mezar taşları ve bina kitabelerinde de İsa Bey'in ya da zaviyesinin adı geçmemektedir. Ancak 18. yüzyılda bazı belgelerde İsa Bey Zaviyesi'nin adı Mevlevî tarikatı ile birlikte anılmaya başlar. 18. yüzyılın son çeyreği ve 19. yüzyılın başlarına tarihlenen bu belgeler, Osman Dede namında bir şeyhin, İsa Bey Zaviyesi vakfını kullanmak adına bu zaviyeyi Mevlevî olarak gösterme girişim ve faaliyetlerini haber vermektedir. Bu dönemden itibaren, İsa Bey'in menzil zaviyesi ve Hacı Mahmud'un⁶ İsa Bey vakfından arazi kiralayıp yaptırdığı Mevlevî tekkesi etrafında, bilhassa Osman Dede'nin şahsında gelişen hadiseler, bu iki yapının tarihini birbirine girift eylemiştir. Bu konuyla ilgili söz konusu belgelerden bazıları Yılmaz Kurt ile yaptığımız bir çalışmada değerlendirilmiştir.⁷ Bu çalışmada ise, o makalede kendisine atf yapılan bazı belgeler ile makalenin yayınından sonra tespit ettiğimiz ve hikayeyi biraz daha ileri taşıyan diğer bazı belgeler

⁴ Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, c. V, Haz. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, İbrahim Sezgin, Yapı ve Kredi Yay., İstanbul 2001, 225

⁵ Džemal Čehajić bu iki kaynağa dayanarak İsa Bey zâviyesinin kuruluşundan itibaren Mevlevî olduğunu söylemekte ve hatta bu zaviyeyi Bosna'da Mevlevîliğin başlangıcı olarak kabul etmektedir. Džemal Čehajić, *Derviški redovi*, 28-32. *Čehajić'e dayanarak pek çok araştırmacı İsa Bey'in tekkesinin Bosna'da ilk Mevlevî tekkesi olduğunu söylemektedir.*

⁶ Mehmed Mujezinović, Hacı Mahmud'un, 1650 yılında öldüğünü, Saraybosna'da Hacı Sinan Tekkesi (Hacı Sinanzade Silahdar Mustafa Paşa Tekkesi)'nde defnedildiğini, mezar kitabesinde Mevlevî tekkesini kurduğu kaydının bulunduğunu yazmaktadır. Mehmed Mujezinović, "Musafirhana i tekija Isa-bega Ishakovića u Sarajevu", *Naše starine*, III, Sarajevo, 1956, 246, dipnot 4.

⁷ Yılmaz Kurt - Hatice Oruç, "İsa-begova tekija/mevlevihana u Sarajevu", *Znakovi vremena*, 39/40, Sarajevo, 2008, 107-124.

yayınlanmaktadır. 1779-1819 yılları arasında kaydedilmiş olan bu belgeler İstanbul'da Osmanlı Arşivi'nde ve Ankara'da Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunmaktadır. Konuyla ilgili Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde muhafaza edilen Saraybosna şeriyeye sicillerindeki kayıtlar da sonraki bir çalışmada ele alınacaktır.

BELGELERİN NİTELİK VE MUHTEVASI

BELGE I: İstanbul'da Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi'nde Cevdet Evkaf tasnifinde 537-27114 referans numarası ile muhafaza edilmektedir. Belgenin türü fermandır. Üzerinde I. Abdülhamid'e (1774-1789) ait tuğra bulunan bu belge dîvânî hat ile yazılmış orijinal nüshadır. 14-23 Ağustos 1779 (Evail-i Şaban 1193) tarihli olan bu ferman Bosna Valisi Vezir Silahdar Mehmed Paşa'ya ve Saraybosna Kadısına hitaben yazılmıştır. Fermanın anlaşılacağına göre, Babüssaade Ağası nezaretindeki İsa Bey 'Mevlevî' Zaviyesi'nin şeyhi olup meşihat ve zaviyedarlığını "bâ-icâzet-nâme" üzerine almış olan Osman Dede, zaviyenin harap durumda olan binasını İsa Bey Zaviyesi vakfının geliriyle yeniden inşa etmek istemektedir. Bu ferman ile Bosna Valisi ve Kadısına İsa Bey Zaviyesi'nde harab oluncaya kadar gerçekten Mevlevî tarikatı ayinleri mi yapılagelmiştir? Zaviyenin tamirine vakfın müsadese var mıdır? soruları yöneltilmekte ve bu konunun dikkatle incelenerek cevap verilmesi buyurulmaktadır.

BELGE II: İstanbul'da Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi'nde Cevdet Evkaf tasnifinde 160-7996 referans numarası ile yer almaktadır. Bu belge işlem görmüş bir belgedir ve klasik dönemin tekli belge sistemi dahilinde yazılmıştır. Bu bağlamda tek varak üzerinde ilgili konu hakkında farklı kalem ve birimlerde yapılan işlemler, dahası birkaç ayrı belge bulunmaktadır. Bu silsile içerisinde en erken tarihli ilk kayıt Belge I'de yer alan hükmün 2-11 Eylül 1779 (Evahir-i Şaban 1193)⁸ tarihinde çıkarılmış sureti olarak görülse de, esasen ilk belge varağın alt kısmında yer alan Saraybosna Kadısı Ahmed Yahyazade'nin 20 Nisan 1780 (15 Rebiülahir 1194) tarihli ilâmıdır. Varak üzerinde ayrıca bu hüküm ve ilama istinaden nihai bir hatt-ı hümayun kısmı mevcuttur.

⁸ Belge I'deki orijinal ferman üzerinde Evâil-i Şaban 1193 tarihi yer alırken, söz konusu fermanın Belge II'deki sureti ise aynı ayın Evâhir'inde kaleme alınmıştır.

Zamanın Saraybosna Kadısı Ahmed Yahyazade, söz konusu fermanla kendisinden istenen husus hakkında 20 Mart 1780 (15 Rebiülahir 1194) tarihli ilam ile bilgi vermektedir. İlama göre, Saraybosna mahkemesinde Şeyh Osman Dede ve İsa Bey Zaviyesi vakfının mütevellî kaymakamı Salih Bey yüzleştirilmiştir. Şeyh Osman Dede, iddialarını ve talebini tekrar etmiş, delil olarak elinde bulunan iki adet fermanı takdim etmiştir. Salih Bey'in de Şeyh Osman Dede'nin iddialarının doğruluğunu ikrar etmesi üzerine nihaî olarak mahkeme, vakıf gelirinin söz konusu tamiri yapmaya uygun olduğuna karar vermiştir. Varak üzerinde yer alan üçüncü kısım 22 Aralık 1780 (25 Zilhicce 1194) tarihli hatt-ı hümayundur ve zaviyenin tamiri için gerekli harcamanın bir daha ilama hacet kalmayacak şekilde tespitinin yapıp defter halinde sunulmasını buyurmaktadır.

BELGE III: İstanbul'da Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi'nde Cevdet Evkaf tasnifinde 556-28051 referans numarası ile muhafaza edilmektedir. Bu dosyada üç varak bulunmaktadır ve bunlar bu çalışmada aynı belge numarası ile a, b, c şeklinde tasnif edilerek verilmektedir. Hemen belirtmemiz gerekir ki bu belgelerin üçü de gerek kendinden önceki belgeler (Belge I, II) gerekse kendisinden sonraki belgeler (Belge IV, V, VI ve VII) ile muhteva açısından aynı konuyu havidir.

BELGE IIIa: Belge tekli belge sisteminde kaleme alınmış, işlem görmüş bir belgedir. Bir varak üzerinde bir arz ve bu arza istinaden ilgili kurumlarca üst makamlara yazılan bir maruz ve yine konusu gereği bu belge üzerine sureti kaydedilen bir hüküm, çeşitli derkenarlar ve hatt-ı hümayun mevcuttur.

Varaktaki ilk kayıt zamanın Saraybosna Kadısı Şeyhzâde es-Seyyid Mehmed Said imzalı 24 Haziran 1800 (1 Safer 1215) tarihli arzıdır. Bu arzdan anlaşıldığına göre Saraybosna'nın ileri gelenlerinden bir grup mahkemeye gelip İsa Bey evkafı ile ilgili olarak Şeyh Osman'ın yaptıkları hakkında ifade vermişlerdir. Bu ifadeye göre, İsa Bey Saraybosna'da bulunan hamam ve sair evkafını 1462 (866) tarihli bir vakfiye ile aynı şehirdeki zaviyesine şart ve tayin etmiştir. Vakfın tevliyetini hayatta olduğu müddetçe kendisine, ölümünden sonra küçük oğlu Mehmed'e ve sonra O'nun çocuklarına, nesilden nesile erkek ve kız çocuklarının en büyüklerine, neslinin kesilmesi halinde azatlı kölelerine şart koşturmuştur. Vakfiyedeki şart gereği tevliyet Üsküb'de ikamet eden evlad-ı vâkıftan Safizadeler elindeyken istila zamanında (1697) zaviye yanarak binasından eser kalmamıştır. Durum böyleyken Hacı Mahmud adında bir hayır sahibinin İsa Bey'in evkafından mukataa ile kiraladığı arsa üzerine inşa eylediği Mevlevî zaviyesinde postnişin olan

Şeyh Osman, Hacı Mahmud Zaviyesi'ne meşrut ve merbut olan Kuru Bahçesi ve diğer vakıf arazisi ile kanaat etmemiş ve şeyhi olduğu Hacı Mahmud Zaviyesini "İsa Bey Zaviyesi'dir" demek suretiyle birkaç yıl İsa Bey vakfının mahsulüne taarruz etmiştir. Bu esnada "tevliyeti dahi poşt-nişîn olanlara meşrûtdur" demek suretiyle tevliyeti de bir berat ile kendi üzerine almış ve Safizadelerden mütevellî bulunan Osman'ı da padişah emriyle bu işten el çektirmiştir. İsa Bey evkafını tamamen Şeyh Osman zabt etmekte ve hasılatına el koymaktadır. İlgili kimseler bu ifadelerden sonra diyarlarının "temeli ve mûcib-i 'izz ü şerefi" olarak gördükleri İsa Bey vakfının vakıfname şartlarını doğru bir şekilde bildirmeyi kendilerine görev addettiklerini söyleyerek evlâd-ı vâkıfa yapılan haksızlığın giderilmesi ve mahrumiyetlerine sebebiyet verilmemesini talep etmişlerdir. Saraybosna Kadısı da söz konusu bu arz ile merkeze bildirmektedir.

Saraybosna Kadısının bu arzı üzerine devletin çeşitli kalemlerinden kayıtlar çıkartılmış ve belge üzerine bunlar derkenar olarak düşülmüştür. Askerî Ruznamçe Kalemi'nden alınan derkenarda, Mevlevîhane Şeyhi Osman Dede'nin mütevellisi yoktur diyerek İsa Bey evkafı tevliyetine talip olduğu ve 24 Mart 1799 (17 Şevval 1213) tarihli bir fermanla bu göreve atıldığı görülmektedir. Nitekim belge üzerinde derkenar olarak yazılan ferman suretinde de Osman Dede'nin tevliyet konusunda aldığı iki emr-i aliden bahsedilmektedir.

Belge üzerindeki Reisülküttab ilamında ise Osman Dede'nin zuhuruyla birlikte İsa Bey vakfı etrafında gelişen hadiselerle ilgili daha detaylı bilgi yer almaktadır. Burada özetle şunlar söylenmektedir: Vakfiye şartlarına uygun olarak vâkıfın evladından Hacı Mehmed ve Osman bin Mustafa vakfın tevliyetini müştereken tasarruf ederken Hacı Mehmed 1770-71 (1184) yılında ölmüş ve onun hissesi de Osman bin Mustafa'ya tevcih edilmiştir. Bu tarihten itibaren Osman bin Mustafa vakfın tek mütevellisi olmuştur. I. Abdülhamid'in cülusu esnasında 1774 yılında Osman'ın tevliyet beratı da yenilenmiştir. Durum böyleyken Osman Dede "Saraybosna'da vâkı' ashâb-ı hayrâtan merhûm İsa Beğ ibni İshak Beğ nâm sâhibü'l-hayrın binâ eylediği Mevlevîhâne fukarâsına meşrûta evkâfın mütevellisi olmayub lâzımdır" diyerek vakfın tevliyetini Mart 1799 (Şevval 1213) tarihinde kendi üzerine berat ettirmiştir. Askerî Ruznamçesi'nden aldığı tevliyet beratından sonra, Aralık 1799 (Receb 1214) tarihinde Nişan Kalemi'nden de üzerinde "mûcebince 'amel oluna" şeklinde hatt-ı hümayun bulunan yeni bir tevliyet beratı almayı başarmıştır. Ancak şehrin ileri gelenlerinin şahitlikleri ve yapılan incele-

me sonucunda İsa Bey'in vakfiyesinde, söz konusu evkaf gelirlerinin zaviyesine şart koşulduğu, meşihat, kitabet ve cibayet atamalarının vakfiye şartı gereği mütevelliyeye ait olduğu, vakıf gelirinin gelen-giden yolculara yemek pişirmek için harcanacağı, Mevlevî zaviyesine dair hiçbir kaydın bulunmadığı tespit edilmiştir. Mevlevî zaviyelerine icazet-name ile şeyh atanırken İsa Bey Zaviyesi şeyhlerinin mütevelliyeye bırakılmış olmasından da, bu zaviyenin bir Mevlevîhane olmadığı açıktır. Osman Dede'nin, evlad-ı vâkıftan olan ve vakfiye şartı gereği mütevellisi olan Osman bin Mustafa'nın tevliyet hakkına müdahale etmesi "hilâf-ı defterhâne ve mugâyir-i kuyûdât ve kadîm"dir. Osman Dede beratı üzerinde hatt-ı hümayun keşide ettirdiğinden, bu berat kayıtlarının terkin edilmesi hususu Reisülküttab tarafından bu kayıtla ilam edilmektedir.

Belge üzerindeki hatt-ı hümayunda, nihayet tüm bu yazışma ve işlemlere istinaden 6 Mart 1801 (20 Şevval 1215) tarihinde tevliyetin eskiden olduğu gibi Osman bin Mustafa üzerinde kalması ve Osman Dede'ye Askerî Ruznamçesi'nden ve Nişan-ı Hümayun'dan verilmiş olan berat kayıtlarının terkin edilmesi için ilm ü haberler verilmesi buyurulmaktadır.

BELGE IIIb: Belge bir önceki belge ile aynı dosyadadır ve onun devamı niteliğindedir. Bu da yine işlem görmüş ve tekli belge sistemi üzere hazırlanmış bir belgedir. Belge üzerinde bir maruz, İsa Bey'in Saraybosna'da bulunan vakfının tevliyet kayıtları, bir tevliyet atama beratının sureti ve İsa Bey'in Saraybosna ve Üsküp'te bulunan evkafının mali kayıtlarını gösterir tahrir sureti bulunmaktadır.

Belgedeki ilk kayıt, Belge IIIa'da yer alan Reisülküttab ilamı ve padişahın hatt-ı hümayunu üzerine Babüssaade Ağası tarafından yazılan maruzdur. Bu maruzla Babüssaade Ağası kendi nezaretinde bulunan Gazi İsa Bey vakfi tevliyetinin Reisülküttabın arzı üzerine verilen hatt-ı hümayun gereğince Osman bin Mustafa'ya geri verilmesi için bir berat verilmesi ve Şeyh Osman Dede'nin Defter-i Hakani hilafına çıkarttırmış olduğu berat kayıtlarının terkini hususlarında ilm u haberler verilmesini arz etmektedir.

Babüssaade Ağasının bu maruzunun akabinde Şeyh Osman Dede'ye verilen berat kaydının sureti yazılmıştır ki bu beratın muhtevasında Saraybosna İsa Bey Evkafı'nın asıl mütevellisi olan Osman bin Mustafa'nın tevliyetine ilişkin kayıtların ne şekilde terkin edildiği ve Osman Dede'nin vakfın tevliyetini nasıl kendi üzerine tevcih ettirdiğine dair bilgiler yer almaktadır. Aynı bilgiler bu berat suretinin üstünde yer

alan 12 Kasım 1800 (24 Cemaziyelahir 1215) tarihli ve mali birimlerce yürütüldüğü anlaşılan tahkikat kaydında da tekrar edilmektedir.

Belge üzerindeki bir kayıtta ise Gazi İsa Bey'in hem Saraybosna ve hem Üsküb'te bulunan vakıf hayratı ve akaratına ilişkin vakfiye derkenarları ve tahrir suretleri bulunmaktadır.

BELGE IIIc: Yukarıdaki iki belge ile ilintili olan bu belge arıza türü bir belgedir. Arızada Saraybosna Kadısının ilamı üzerine Reisülküttab Efendi'nin yapmış olduğu tahkikatla Şeyh Osman Efendi'nin İsa Bey vakfına müdahalesinin “hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kuyûdât-ı kadime” olduğunun anlaşıldığı, ancak Osman Dede'nin tevliyet beratı üzerinde hatt-ı hümayun bulunduğu bildirilmektedir. Bu sebeple, bu arıza ile padişaha söz konusu tevliyetin evlad-ı vâkıfa verilmesi ve Şeyh Osman Dede'nin tüm kayıtlarının terkin edilmesi konusunda ferman vermesi arz edilmektedir.

Belgenin üzerinde “i'lâmı mücebince tanzîm oluna” şeklinde bir “hatt-ı hümayun” bulunmaktadır ki bu da artık Şeyh Osman'ın haksız yere tevliyeti ele geçirdiği konusunda hükmün verildiği ve hatt-ı hümayun uyarınca Şeyh Osman'ın daha evvel almış olduğu berat ve fermanlar ile sair kayıtlarının terkin edileceği anlamına gelmektedir.

BELGE IV: Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 677 numaralı defterde yer almaktadır. 6 Ocak 1801 (20 Şaban 1215) tarihli bu belge, Babüssaade Ağalığının kayıtları olan Küçük Evkaf defteri içinde bir kayıttır. Belge III'teki üç belge ile ilintili olup, bu belgelerde yer alan Saraybosna Kadısı Şeyhzâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi'nin arzına, sair derkenarlar ve hatt-ı hümayunların muhtevasına atıfta bulunmaktadır. Nihayet Şeyh Osman Dede'nin “Askerî Rûznâmçesi'nden ihdâs ve ba'dehu Nişândan virilen berât kaydları”nın terkinine ve tevliyetin vâkıfın evladından Osman bin Mustafa'ya verilmesine dair karar kaydedilmektedir.

BELGE V: İstanbul'da Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi'nde Cevdet Evkaf tasnifinde 53-2631 referans numarası ile kayıtlı bulunmaktadır. Tekli belge sistemi dahilinde oluşturulmuş, işlem görmüş bir belgedir. Üzerinde Babüssaade Ağasının arzı ve ilgili kurumların arşiv kayıtlarının derkenarları bulunmaktadır. Ayrıca sultanın talebe olur verdiği bilgisini içeren hatt-ı hümayun mevcuttur.

Bu kayıtlar silsilesi kapsamında, ilk kayıt Babüssaade Ağası es-Seyyid Salih Ağa'nın arzıdır. Bu arza göre Saraybosna'da Gazi İsa Bey vakfının mütevellisi, kurulduğu andan itibaren İsa Bey'in Saraybosna'daki zaviyesinin zaviyedarlık ve meşihatini vakfiye şartı gereği vâkıfın utekasının ve evlad-ı utekanın müteveli reyî ile beratsız olarak tasarruf

edegeldiklerini ancak son zamanlarda bu zaviyedarlığa dışarıdan birilerinin müdahale sevdasında olduğunu bildirmiştir. Mütevellî bunun önünün altına bilmesi için söz konusu zaviyenin zaviyedarlığının utekanın evladından Ahmed Halife'ye tevcihi ve eline bir berat verilmesini talep etmektedir. Salih Ağa da nezareti altında bulunan bu zaviyeye mütevellînin önerdiği kişinin atanması ve atama beratı verilmesini arz etmektedir.

Bu arz üzerine 8 Ekim 1803 (21 Cemaziyelahir 1218) tarihinde vakfın şartlarının tespit edildiği bir kayıt düzenlenmiştir. Bu kayıtta, Babüssaade Ağası es-Seyyid Salih Ağa'nın arzı ve padişahın fermanı ile 13 Kasım 1802 (17 Receb 1217) tarihinde Küçük Evkaf Muhasebesi'ne kaydedilmiş olan 1462 (866) tarihli Arapça vakfiyenin muhtevası verilmektedir. Vakfiyede “vakf-ı mezbûr hüddâmının ‘azl ve nasbı mütevellîye mufavvaz ola ve zâviye-i mezbûre hüddâmı ‘utekâdan ve batnen-ba‘de-batnin evlâd-ı ‘utekâdan olub zâviye-i mezbûre hademesinden bir kimesne berât ile vazîfe almaya” şeklinde ifade edilen şart Babüssaade Ağasının talebinin vakfiyeye uygun olduğunu göstermektedir. Bu kaydın sonunda “henüz kimesnenin ‘uhdesine kayd ile berât verilmemiştir” bilgisi de düşülmüştür. 11 Ekim 1803 (24 Cemaziyelahir 1218) tarihli “‘arzı mücebince tevcih olmak buyuruldu” ifadesini içeren hatt-ı hümayun ile arzda adı geçen Ahmed Halife'nin zaviyedar olarak atanmasının karara bağlandığı anlaşılmaktadır.

BELGE VI: İstanbul'da Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi'nde Cevdet Evkaf tasnifinde 426-21551 referans numarası ile muhafaza edilmektedir. Tekli belge sistemi dâhilinde kaleme alınan ve işlem görmüş olan belgede, Osman Dede'nin arzuhali, Küçük Evkaf Kalemi'nden 23 Ağustos 1803 (5 Cemaziyelevvel 1218) tarihli derkenar ve bu derkenar ile aynı tarihli bir hatt-ı hümayun yer almaktadır.

Zaviyedar unvanıyla imzaladığı arzuhalde Osman Dede, Saraybosna'da İsa Bey evkafı tevliyetinin üzerinden alınmasına sebep olan İsa Bey evkafına dair vakfiyenin sahte olduğunu iddia etmektedir. Böylece “‘alâmet ve nişândan ‘ârî mazmûnı şer‘ile sâbit olmak dâ'ire-i imkândan hâric kuyûdât-ı ‘atîka-i defterhâneye mugâyir” olarak tanımladığı bu vakfiyenin terkin edilerek, tevliyetin tekrar kendisine tevcihini talep etmektedir.

Osman Dede'nin arzuhali üzerine Küçük Evkaf Kalemi'nden yapılan 23 Ağustos 1803 (5 Cemaziyelevvel 1218) tarihli derkenarda, vakfiyenin “bi'l-ihticâc” kayıt olunmadığı, 13 Kasım 1802 (17 Receb 1217)

tarihinde Babüssaade Ağası es-Seyyid Salih Ağa'nın arzı ve padişah fermanı gereğince kaydedildiği bilgisi verilmektedir.

Derkenarla aynı tarihli hatt-ı hümayunda, Şeyh Osman Dede'ye İsa Bey vakfı mütevellî kaymakamlığı tevcih edilmesi ve bundan sonra herhangi bir iddia zuhuru halinde, tarafların bunu Asitane'de Arz Odası'na götürmeleri, burada görüşülmeden yapılan hiçbir tevcihata itibar edilmemesi buyurulmuştur.

BELGE VII: Belge, Ankara'da Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 687 numaralı defterde bulunan bir hüküm kaydıdır. Bosna Valisi ve Kadısına hitaben yazılan bu hüküm kaydı 3 Ağustos 1819 (11 Şevval 1234) tarihlidir. Yukarıdaki son belge (Belge VI) ile arasında zaman bakımından yaklaşık 16 sene vardır. Bunca zaman sonra Saraybosna'da İsa Bey Zaviyesi vakfının tevliyeti meselesi yeniden gündeme gelmiştir.

Bu hükmün Saraybosna Kadısı es-Seyyid Mehmed Şakir'in ilamında belirtilen şikayet ve talep üzerine çıktığı anlaşılmaktadır. Bu ilama göre, Saraybosna'da Gazi İsa Bey vakfı mütevellisi Osman bin Mustafa'nın ölümü üzerine, vakfın tevliyeti oğlu Mustafa Halife'ye tevcih edilmiştir. Mustafa Halife tevliyeti elindeki Maliye beratı ile tasarruf ederken, babası Şeyh Osman Dede'nin ölümü ile Mevlevî Zaviyesi post-nişini olan Şeyh Lütfullah bir yolunu bularak İsa Bey Zaviyesi vakfının tevliyetini de kendi üzerine berat ettirmiştir. Mustafa Halife Saraybosna mahkemesine gelerek Şeyh Lütfullah'ın tevliyetten elini çekmesini tenbih eden ve men-i muaraza buyuran bir ferman talep etmiş ve Saraybosna Kadısı da onun bu talebini ilam etmiştir.

Saraybosna Kadısının bu ilamı üzerine ilgili birimlerden kayıtlara müracaat edilmiştir. Ulaşılan kayıtların içerikleri bu hüküm kaydına eklenmiştir. Bu bağlamda bu belge bir bakıma Belge I'den itibaren bütün belgelerdeki arzları, talepleri, iddiaları, derkenarları, delilleri, beratları, hatt-ı hümayunları ve hükümleri/fermanları bir arada vermektedir. Ancak onlarda yer almayan bazı kayıt içeriklerinin de yer aldığı görülmektedir.

Kısaca belirtmek gerekirse, tahkikat sonucuna göre Babüssaade Ağası nezaretinde bulunan İsa Bey Zaviyesi meşihati eline verilen atama beratıyla evlad-ı utekadan Ahmed Halife üzerinde bulunmaktadır. Hacı Mahmud Mevlevî Zaviyesi post-nişinliği ve fukarası tayinatı için senevî 250 kuruş tahsisi hususunda Osman Dede'ye bir emr-i şerif verilmiştir. İsa Bey Zaviyesi vakfının tevliyeti ise 27 Eylül 1802 (20 Cemaziyelevvel 1217) tarihli ruus-ı hümayun ile Osman bin Mustafa üzerinde bırakılmış ve Osman Dede'nin berat kaydı ref ve terkin kılınmıştır.

Osman bin Mustafa öldüğü zaman tevliyet 20 Mart 1805 (18 Zilhicce 1219) tarihinde oğlu Mustafa Halife'ye tevcih olunmuş, 28 Temmuz 1808 (4 Cemaziyelahir 1223) tarihinde II. Mahmud'un tahta cülusunda tevliyet beratı yenilenmiştir. Tevliyetin berat ile üzerinde olduğu Küçük Evkaf Muhasebesi'nde kayıtlıdır.

Şeyh Osman Dede'nin ölümü üzerine, O'nun yerine Mevlevî zaviyesi postnişini olan oğlu Şeyh Lütfullah, yine bu zaviyenin İsa Bey Zaviyesi olduğu ve bu zaviyenin tevliyetinin de post-nişin olan babasının tasarrufunda bulunduğu iddiasıyla ortaya çıkmış ve babasının ölümüyle mahlul kalan tevliyetin kendisine verilmesini talep etmiştir. Bunun üzerine söz konusu tevliyet 4 Mayıs 1815 (2 Cemaziyelevvel 1230) tarihinde Şeyh Lütfullah'a tevcih edilmiştir ve verilen nişan üzerine "mücebince amel oluna" diye hatt-ı hümayun keşide kılınmıştır. İlgili kalemlerden kayıtların çıkartılması sonucunda tarafların davalarının şer'eh mahallinde görülmesi yönünde Bosna Valisi ve Kadısına 3 Ağustos 1819 (11 Şevval 1234) tarihinde emr-i şerif gönderilmiştir.

Tarihi süreç içerisinde tevliyet birçok kez karşılıklı olarak el değiştirmiş olmasına rağmen yukarıdaki son belgeden görüldüğü üzere tarafların tevliyet mücadelesi hala devam etmektedir, hatta Şeyh Osman Dede ve evlad-ı vâkıftan Osman bin Mustafa artık hayatta olmayıp, dava oğullarına sirayet etmiştir. Nihai olarak ne şekilde sonuçlandığı eldeki mevcut belgelerden hareketle ortaya konulamamaktadır.

Sonuç olarak, İshak Beyoğlu İsa Bey'in Saraybosna'da yaptırdığı zaviyesinin kuruluşuna işaret eden ve en önemli kaynağı olan 1462 tarihli vakfiyesinde herhangi bir tarikatın ismi geçmemektedir. Zaviyenin gelirinin ve giderinin kayıtlı olduğu 15. ve 16. yüzyıldan Bosna sancağı tahrir defterlerinde de bu konuda bir bilgi yoktur. Nihayet 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başlarına ait bazı arşiv belgelerinde bu zaviye ilk defa bir tarikatın adıyla, Mevlevilik ile birlikte zikredilmeye başlanır. Bu belgeler İsa Bey zaviyesinin Mevlevî karakterini göstermekten ziyade, Hacı Mahmud Mevlevî tekkesi şeyhi olan Osman Dede'nin, vakfının mal varlığını kullanmak adına İsa Bey Zaviyesini Mevlevî olarak gösterme faaliyetlerini haber vermektedir. Şeyh Osman Dede'nin bir yolunu bularak zaviyenin vakfının tevliyetini de üzerine almasıyla birlikte, Şeyh Osman Dede ile o zamana kadar vakfın mütevellisi bulunan Üsküp'te sakin İsa Bey evladından Osman bin Mustafa arasında yıllarca süren bir tevliyet davası belgelere yansımıştır.

Burada ilk defa yayınlanan ve 1779-1819 yılları arasını kapsayan söz konusu belgeler, İsa Bey zaviyesi hakkında literatürde yer alan genel

kabulleri değiştirecek içeriğe sahiptir. Bu belgeler ayrıca Saraybosna'da İsa Bey vakfından kiraladığı arazi üzerine Hacı Mahmud'un kurduğu Mevlevî Zaviyesi'nin tarihi için de oldukça önemlidir. Genel anlamda vakıf müessesesi (vakıf müessesesinin maddî olarak yönetiminin önemi; bir vakfın vakfiyesinin kaybolması halinde karşılaşılabilecek zorluklar; evrakta sahteciliğin, usulsüz belge tanziminin araç olarak kullanılma olasılığı vs.) araştırmaları açasından da bu belgeler dikkate değer bilgiler içermektedir.

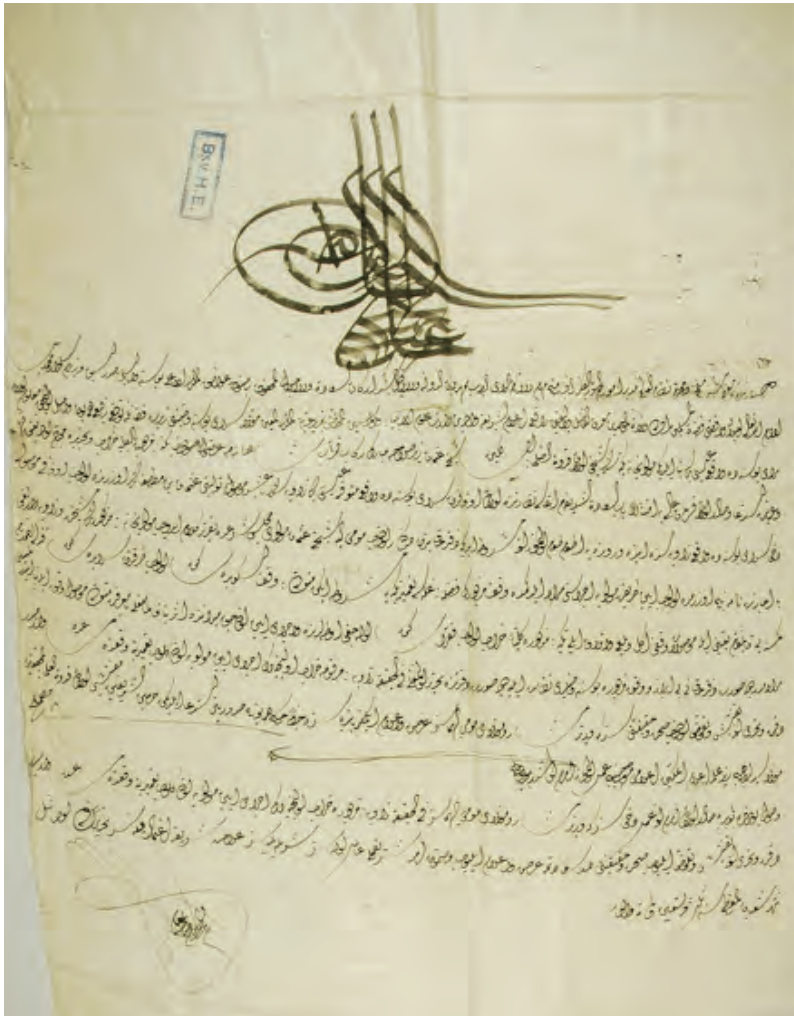
BELGELERİN TRANSKRİPSİYONU

BELGE I (BOA, C.EV.537-27114)

Hu

[(Tuğra): Abdülhamîd Hân bin Ahmed Hân, el-muzaffer dâ'imen]
 Düstûr-ı mükerrem ve mu'azzam müşîr-i mufahham ve muhterem nizâmü'l-âlem müdebbiru umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütem-mimu mehâmmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâ'ib mümeħhidu bünyâni'd-devle ve'l-ikbâl müşeyyidû erkâni's-sa'âde ve'l-iclâl el-mahfûfu bi-sunûfi 'avâtıfı'l-meliki'l-â'la Bosna Vâlisi sadr-ı esbak vezîrim Silâhdâr Mehmed Pâşâ edâme Allâhu te'âla iclâlehu ve akzâ kuzâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'deni'l-fazl ve'l-yakîn râfi'-i i'lâmi's-şerife ve'd-dîn vârisu 'ulûmü'l-enbiyâ ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezid-i inâyeti'l-meliki'l-mu'în mevlânâ Saraybosna Kādısı zîdet fezâ'ilihu tevkî'-i refi'-i hümâyûn vâsil olıcak ma'lûm ola ki Saraybosna'da vâkı' İsa Beğ binâ eylediği Mevlevihâne tekyesinin şeyhi olan kîdvetü's-sulehâi's-sâlikîn Şeyh Osman zîde salâhuhu mübârek rikâb-ı kamer-tâb-ı şâhâneme 'arz-ı hâl sunub tekye-i mezbûre bi'l-küllîye harâb ve tecdîde muhtâc olduğın inhâ ve 'inâyet istid'â ve sâdir olan fermân-ı âliye imtisâlen Bâbü's-sa'âdeti's-şerîfem Ağası nezâretinde olan evkâfdan Saraybosna'da vâkı' müteveffâ İsa Beğ Zâviyesi'nin bâ-'öşr-i mahsûl tevliyeti Osman bin Mustafa'nın üzerinde olub evkâfi mahsulü dahi Saraybosna'da vâkı' zâviyesinde âyende ve revendeye it'âm-ı ta'âm olunmak üzere meşrûta idiği defter-i hâkânîden der-kenâr olunub mûmâ-ileyh Şeyh Osman Mevlevî meclis-i şer' de takrîr-i kelâm idüb Mevlevihâne-i mezkûrun meşihat ve zâviyedârlığı bâ-icâzet-nâme benim üzerimde olub âyin-i tarikat-ı Mevlevîyye icrâsını murâd eylediğimde vakf-ı mezbûrun fazla-i gallesi ta'mîr-i tekyeye meşrûta iken müteveli-i vakf Üsküp'te sâkin olub tarafından Saray'da sâkin Kandelî

Ahmed nâm kimesneyi kâ'im-makâm ta'yîn ile mahsûlât-ı vakfı ekl ü bel' ve itlâf ile tekve-i mezkûre külliyyen harâb olub fukarâ sâkin olacağı odalarında ve icrâ-yı âyîn olunacak meydânında eser-i binâ kalmamağla bâ-ma'rifet-i müteveli mahsûl-ı vakf ile binâ ittirilmesi murâdıdır deyu sûret-i defter-i hâkânîyi ibrâz ve vakf-ı mezbûra Bosna kâdıları nezâret eyleye deyu sûret-i defterinde tahrîr olunmağla fi'l-hakîka zâviye-i merkûme harâb oluncaya dek icrâ-yı âyîn-i Mevlevîyye olunagelüb ta'mîrine vakfdâ müsâ'ade var mıdır dikkat ve taharrî üzere tefîş ve tefahhus olunub sıhhat ve hakîkatini siz ki Vezîr-i müşâr ve Mevlânâ-yı mûmâ-ileyhümâsız 'arz ü i'lâm eylemeniz bâbında size hitâben hükm-i hümâyûnum sudûrunu istid'â eylediğın Haremeyni's-şerifeyn müfettişi olan kıdvetü'l-'ulemâ'i'l-muhakkıkîn Mevlânâ Seyyid İbrahim zîde 'ilmihu i'lâm etmeğın i'lâmı mûcebince 'amel olunmak emrim olmuştur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzere 'amel dahi siz ki vezîr-i müşâr ve Mevlânâ-yı mûmâ-ileyhümâsız fi'l-hakîka zâviye-i mezbûre harâb oluncaya dek icrâ-yı âyîn-i Mevlevîyye olunagelüb ta'mîrine vakfdan müsâ'ade var mıdır dikkat ve taharrî üzere tefîş ve tefahhus eyleyüb sıhhat ve hakîkatini der-sa'âdetime 'arz ü i'lâm eyleyüb mazmûn-ı emr-i şerîfimle 'âmil olasız şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız. Tahrîren fi evâ'il-i şehri Şa'bâni'l-mu'azzam sene selâse ve tis'în ve mi'e ve elf. Be-makâm-ı Konstantiniyyeti'l-mahrûse.

BELGE II (BOA, C.EV.160-7996)

Der-i devlet-mekîne 'arz-ı dâ'î-i kemîne oldur ki Medîne-i Saraybosna'da ashâb-ı hayrât ve hasenâtdan merhûm İsa Beğ binâ ve vakf eylediği zâviye-i Mevlevî meşihatini berât-ı şerîf-i 'âlîşân ve sülâle-i hazret-i Mevlânâ'nın poşt-nişîn izin-nâmesiyle mutasarrıf olan işbu bâ'is-i rık'a-i zarâ'at eş-Şeyh Osman Dede meclis-i şer'-i münevverde vâkıf-ı müşârûn-ileyhin vakfı 'akârâtının mütevellisi kâ'im-makâm nasb itdiği Salih külları muvâcehesinde vâkıf-ı mebrûrun vakf eylediği 'akârâtından olub Kolobare Hânı dimekle 'arîf kârbânsarây ve çifte hamâm ve pûşide-i vâhidede dâ'ir dokuz göz âsiyâblarının icârâtlarıyla iki yüzden mütecâviz dekâkîn ve bâğçe ve tarla ve çiftliklerinin mukâta'alarından senevî hâsıl olan galleden vezâ'if-i şurût-ı mu'ayyenesi ba'de'l-ihrac bâki kalan galle-i zâviye-i mezkûrede icrâ-yı âyîn-i tarikat-ı Mevlevîye me'mûr olan şeyhlerine ta'yîn ve tahsîs ve şart itmekle kadîmden beru zâviye-i merkûme şeyhi olanlar galle-i mezkûre ile ta'ayyuş ve âmed-şod iden fukarâ ve mesâkini şurût-ı vakf üzere it'âm idegelmişler iken on beş seneden beru zâviye-i merkûme bi'l-küllîye harâb olub mâl-ı vakf-ı mezkûr ile müceddeden binâ ve ihyâ olunmasını murâd eylediğimde işbu kâ'im-makâm Salih külları mûmâna'at itmekle hâlen yedimde olub defter-i cedîd-i hâkânîden ihrac ve yedine itâ olunan iki kıt'a kat'ıyyü'l-medlûl fermân-ı celîli's-şân mantûkları üzere vakf-ı mezkûrun îrâd ve mesârîfi ve vezâ'if-i meşrûtası üzere der-i devlet-medâra 'arz ü i'lâm olunması matlûbumdur deyu iddi'â ve takrîr-i meşrûhuna mutâbık iki kıt'a emr-i 'âlî ibrâz eyledikde mezbûr Salih külları seme'an ve tâ'aten merâsimini edâ eyledikten sonra zâviye-i mezkûrede ez-kadîm icrâ-yı âyîn-i tarikat-ı Mevlevî olunageldiğini ikrâr ve on beş seneden beru harâb ve fenâ-pezîr olduğunu itirâf itmekle vakf-ı mezkûrun gallesini zâviye-i merkûmeye ta'yîn olunagelmekle işbu bin yüz doksan dört senesinin Muharreminde vakf-ı mezbûrun 'akârâtından olan kârbânsarây ve çifte hamâm ve âsiyâb ve dekâkîn icârâtlarından ve mukâta'ât-ı sâ'ireden müctemî' olan bin dokuz yüz kırk guruş bundan mukaddem kâ'im-makâm-ı mütevellî olanlar 'akârât-ı merkûmenin ta'mîr ü termîmlerine ma'rifet-i şer'le istidâne ittikleri vakfin deynine takâs ve mürtezikanın vezâ'iflerine virilüb ancak sene-i mezkûre îrâdı bin dokuz yüz kırk guruşa bâliğ olduğunu 'akârât-ı müste'cirînden dahi tashîh olunmağla vakf-ı mezkûrun gallesinden hâsıl olan îrâdı gerek vezâ'if-i meşrûta-i mu'ayyenesi ve gerek zâviyenin binâsıyla fukarânın it'âmına vefâ ideceği sikât-ı Müslimîn

ihbârlarıyla lede'ş-şer'-i şerîf zâhir olmağın mücebince vâkı'ü'l-hâl bi't-temâs pây-e-i serîr-i â'lâya 'arz ü i'lâm olundu. Bâkî emr [ü] fermân dergâh-ı ma'delet-'unvânındır. Hurrîre fi'l-yevmi'l-hâmis 'aşara min-şehr-i Rebî'ü'l-âhir li sene erbi'a ve tis'in ve mi'e ve elf.

El-'abdu'd-dâ'î li'd-devleti'l-'aliyyeti'l-Osmaniyye
Ahmed Yahyazâde el-Kâdı bi-Medîne-i Saraybosna.

Aslına

Mutâbıkdır

[Mühür: İbrahim]

Sahh

Zıkr olunan Mevlevî Zâviyesi'nin ta'mîrine vakfin müsâ'ade ve tahammülü olduğu mukaddemâ isti'lâm zımnında sâdır olan emr-i 'âlîye binâ'en vürûd iden işbu i'lâmdan müstebân olub ancak zâviye-i merkûmenin ta'mîri ne mikdâr mesârif ile husûl-pezîr olacağı tahrîr ve beyân olunmadığından tekrâr isti'lâma muhtâc olmağla mahallinde ma'rifet-i şer' ve erbâb-ı vukûf ve cümle ma'rifetiyle zâviye-i merkûme mu'âyene ve kemâl-i taharrî ve tedkîk-birle taraf-ı vakf-ı şerîf himâyet olunarak keşf ve mesârif-i fazla-i vakfı tecâvüz eylememek şartıyla ne mikdâra bâliğ olur ise bir kıt'a mûmzâ ve memhûr defteri tertîb ve vakf-ı merkûmun dahi şart-ı vâkıf mücebince senevî iktizâ iden bi'l-cümle vezâ'if ve ta'âmiyye ve mesârif-i sâ'iresi tekmîlen rü'yet ve idâre olunduktan sonra fazlası ne mikdâra bâliğ olur ise gereği gibi tahkîk ve tekrâr isti'lâma hâcet kalmayacak vechle 'alâ-vechi'l-îzâh defteriyle ma'an Der-'aliyye'ye 'arz ü i'lâm olunmak için

Sahh.

Buyuruldu.

25 Z. Sene 194

Emr virilmiş midir?

Sahh

Bosna Vâlisine ve Saraybosna Kâdısına hüküm ki Saraybosna'da vâkı' İsa Beğ binâ eylediği Mevlevî tekyesinin şeyhi olan sülehâdan eş-Şeyh Osman zîde salâhuhu mübârek rikâb-ı kamer-tâb-ı şâhâneme 'arz-ı hâl sunub tekye-i mezbûre bi'l-küllîye harâb ve muhtâc-ı tecdîd olduğu inhâ ve 'inâyet istid'â ve sâdır olan fermân-ı

'âliye imtisâlen Bâbü's-sa'âdeti's-şerîfem Ağası nezâretinde olan evkâfdan Saraybosna'da vâkı' müteveffâ İsa Beğ Zâviyesi'nin bâ-öşr-i mahsûl tevliyeti Osman bin Mustafa'nın üzerinde olub evkâfi mahsûlü dahi Saraybosna'da vâkı' zâviyesinde âyende ve revendeye it'âm-ı ta'âm olunmak üzere meşrûta idüğü defter-i hâkânîden der-kenâr olunub mûma-ileyh Şeyh Osman Mevlevî meclis-i şer'de takrîr-i kelâm idüb Mevlevîhâne-i mezbûrenin meşîhat ve zâviyedârlığı bâ-icâzetnâme benim üzerimde olub âyîn-i tarikat-ı Mevlevî icrâsını murad eylediğimde vakf-ı mezbûrun fazla-i gallesi ta'mîr-i tekyeye meşrûta iken müteveli-i vakf Üsküb'de meskûn olub tarafından Saray'da sâkin Kandeli Ahmed nâm kimesneyi kâ'im-makâm ta'yîn ile mahsûlât-ı vakfı ekl ü bel' ve itlâf ile tekye-i mezbûre külliyyen harâb olub fukarâ sâkin olacağı odalarında ve icrâ-yı âyîn olunacak meydânında eser-i binâ kalmamağla bâma'rifet-i müteveli mahsûl-i vakf ile binâ ittirilmesi murâdıdır deyu sûret-i defter-i hâkânîyi ibrâz ve vakf-ı mezbûra Bosna kâdıları nezâret eyleye deyu sûret-i defterinde tahrîr olunmağla fi'l-hakîka zâviye-i merkûme harâb oluncaya dek icrâ-yı âyîn-i Mevlevîyye olunagelüb ta'mîrine vakfda müsâ'âde var mıdır dikkat ve taharrî üzere teftîş ve tefahuz olunub sıhhat ve hakîkati siz ki Vezîr-i müşâr ve Mevlânâ-yı mûmâ-ileyhümâsız 'arz ü i'lâm eylemeniz bâbında size hitâben emri münifim sūdûrunu istid'â eyledikde hâlen Haremeyni's-şerîfeyn müfettişi olan es-Seyyid İbrahim zîde 'ilmuhu i'lâm etmekle i'lâmı mûcebince 'amel olunmak bâbında yazılmışdır.

Fermân devletlü sultânımındır.

Evâhir-i Ş sene 193.

BELGE III (BOA, C.EV. 556-28051)*BELGE IIIa* (BOA, C.EV. 556-28051-I)

Der-i devlet-mekîne ‘arz-ı dâ’î-i kemîne oldur ki Medîne-i Saray’da sâkin eşrâf, kuzât ve ‘ulemâ ve sülehâ ve yeniçeri ocağının hasekiyân ve keşîdegân ve serdengeçdi ağavât ve ‘alemdârânı ve ehl-i sûkkun müsin ü ihtiyârlarından cemm-i gafîr meclis-i şer’de şöyle takrîr-i kelâm idüb medîne-i Saray’da hayrâtı vâkı‘ merhûm Gâzi İsa Beğ nâm sâhibü’l-hayrın âsâr-ı hayriyyelerinden Saray’da vâkı‘ hamâm ve evkâf-ı sâ’ire hâsılâtı medîne-i Saray’da olan zâviyesi mesâlihine Saray’da olan evkâfı için tertîb itdiği vakfiye-i ma‘mûlün-bihâsında şart ve ta’yîn itdiği vech üzere derc ve tastîr ve tevliyetini ibtidâ kendi nefsi-ne ve ba‘de’l-vefât veled-i es’adları Mîr Mehmed’e ve Mîr Mehmed’in evlâd ve evlâdına batnen-ba‘de-batnin ve karnen-ba‘de-karnin zükûr ve inâsdan aslah ve erşedine ve ba‘de’l-inkırâz-ı evlâd ‘utekânın zükûr ve inâsından aslah ve erşedine karnen-ba‘de-karnin şart ve ta’yîn ve sekiz yüz altmış altı târihi ile müverrah vakfiye-i mamûlün-bihâ mantûkınca medîne-i Üsküb’de sâkin evlâddan Sâfîzâdeler ber-mûceb-i şurût-ı vakfiyye mütevellî iken vakt-i istîlâda İsa Beğ Zâviyesi muhterik olub eser-i binâ yoğiken ashâb-ı hayrâtdan el-Hâcc Mahmud nâm sâhibü’l-hayrın müşârün-ileyh İsa Beğ evkâfı ‘arsalarından mukâta‘a ile istîcâr itdiği ‘arsa-i mevkûfede binâ eylediği Mevlevî zâviyesinde poşt-nişîn olan Şeyh Osman zâviye-i el-Hâcc Mahmud’a meşrûta ve merbûta Kuru Bağçesi ile sâ’ir arâzi-i mevkûfesine kanâ‘at itmeyüb mutasarıf olduğu el-Hâcc Mahmud zâviyesini İsa Beğ Zâviyesi’dir deyu İsa Beğ Zâviyesi’ne ber-mantûk-ı vakfiye şart ve ta’yîn olunan mahsûle birkaç sene ta‘arruz ve bu hilâlde tevliyeti dahi poşt-nişîn olanlara meşrûtdur deyu berât-ı celilü’ş-şân ısdâr ve el-hâletü-hâzihi Sâfîzâdelerden mütevellî bulunan Osman’ı ihzâr ve iki yüz bir senesinden iki yüz on dört senesi hitâmına değin vakf-ı mezbûrun hesâbını ma‘rifet-i şer’ ve bâ-fermân-ı ‘âlî mübâşir ta’yîn buyurulan gediklü zu‘âmâdan el-Hâcc Abdüllatif ve Bosna Vâlisi Vezîr-i celîlü’ş-şân tarafından ta’yîn olunan Hasan Ağa ma‘rifetiyle rü’yet ve emr u fermân buyurulduğu vech üzere İsa Beğ evkâfını cümleten şeyh-i mumâ-ileyh zabt ve hasılâtını kabz ve Sâfîzâde Osman külları emr-i celîlü’ş-şâna imtisâlen keff-i yed idüb lâkin vakf-ı mezbûr Bosna’nın fethinden bir sene mürûrunda tertîb ve âbâ ü ecdâdımızın zamânlarından bu ana gelince Üsküb’den evlâd-ı vâkıf mütevellî olagelüb bu vakf-ı mebrûr diyârımızın temeli ve mûcib-i ‘izz

ü şerefi olduğundan gayrı şartü'l-vâkıf ke-nassı's-şâri' buyurulmağla üç yüz seneden sonra evlâd-ı vâkıfın mahrûmiyetine rızâ-yı 'aliyye olma-
yacağı cezmen ma'lûmumuz olmağla şürût-ı vakfiye ve şart-ı vâkıfı bir
def'a 'ala-vechi's-sihha der-i 'adâlet-karâra ifâde ve istirhâm mûceb-i
diyânet ve vâcibe-i zimmetimiz olduğundan işbu takrîr ve istirhâmımızı
hasbeten li'llâhi'l-müte'âl i'lâm idivermeniz matlûbumuzdur deyü ilhâh
u ibrâm itmeleriyle istid'â ve takrîrleri yedlerinde olub mazmûnu sâbit
vakfiyeye muvâfık olmağla vâkı'-i hâl bi'l-iltimâs 'alâ-vukû'ihî der-i
devlet-medâr-ı zîşâna ilâm olundu. Bâkî emr u fermân dergâh-ı ma'delet
'unvânındır.

Hurrire fi gurre-i Saferu'l-hayr li sene hamse 'aşer ve mi'eteyn ve elf.

el-'Abdü'd-dâ'î li'd-devleti'l-'aliyyeti'l-Osmaniyye
Şeyhzâde es-Seyyid Mehmed Said
el-Kâdı be-medîne-i Saraybosna

Ma'rûz-ı bendeleridir ki

'İzzetlü Bâbü's-sa'adeti's-şerife Ağâsı nezâretinde olan evkâfdan Bosna
Sarayı'nda vâkı' merhûm Gâzi İsa Beğ Câmî'-i şerîfi vakfının bâ-öşr-i
mahsûl tevliyeti ekber ve erşed evlâd-ı vâkıfdan Hâcı Mehmed Beğ ve
evlâddan Osman bin Mustafa'nın iştirâken ber-vech-i meşrûta üzerle-
rinde iken mezbûr Mehmed Beğ'in hissesi mahlûlünden bin yüz seksen
dört senesinde nâzır-ı vakf 'arzıyla müştereki Osman bin Mustafa'ya
tevcîh ve seksen yedi senesinde vâkı' cülûs-ı hümâyûnda tecdîd-i
berât eyleyub hâlen üzerinde olduğu Küçük Evkâf Muhâsebesi'nden
ve Saraybosna'da vâkı' ashâb-ı hayrâtan merhûm İsa Beğ ibni İshak
Beğ nâm sâhibü'l-hayrın binâ eylediği Mevlevîhâne fukarâsına meşrûta
evkâfin mütevellisi olmayub lâzımdır deyu bin iki yüz on üç senesi
Şevvâlinde ber-vech-i hasbî Mevlevîhâne'de post-nişîn olan Şeyh
Osman Dede'ye bâ-'arz-ı hâl tevcîh olundukdan sonra Mevlevîhâne-i
mezbûrenin post-nişînliğine 'Askerî berâtıyla mutasarrıf ve zâviye-i
mezkûrede ikâmet eden fukarâ ve sâ'irlere it'âm-ı ta'âm eylemek üzere
zâviye-i mezkûreye vakf ve tahsîs olunan nefis-i medîne-i Saray'da vâkı'
hamâm ve sâ'ir müsakkafât ve evkâfı mahsûlü ber-mûceb-i defter-i
hâkânî post-nişîn olanlar tarafından ahz olunagelmîş iken vâkıf-ı mumâ-
ileyh İsa Beğ'in kasaba-i Üsküb'de binâ eylediği câmî' ve 'imâret ve
medresesine vakf ve ta'yin eylediği kurâ ve evkâf-ı sâ'iresi mahsûlü

dahi kadîmden beru evkâfî mütevellisi tarafından ahz ve ehadü-hümâ âharın vakfı mahsûlüne ta'arruz itmeyüb ve evkâf-ı mezkûrenin gayr-ı ez-kuyûd-ı defter-i hâkânî bir mahalde vakfiyesi ve şerâ'it-i vakfa dâ'ir bir kayd dahi olmayub ve zâviye-i mezkûreden gayrı nefsi-i kasaba-yı Saray'da câmi' ve 'imâret ve medresesi yoğiken Üsküb sâkinlerinden Hâcî Mehmed nâm kimesne Üsküb'de olan evkâfına 'adem-i kanâ'at-birle nefsi-i medîne-i Saraybosna'da vâkı' zâviye-i mezkûre mahsûlünü dahi ahza tasaddî ve ba'dehu tevliyet-i merkûme yine evlâd-ı vâkıfdan Osman bin Mustafa'ya tevcîh olunub ol dahi Bosna'da vâkı' zâviye-i mezkûre mahsûlüne itâle-i dest ve müdâhalesi men' için emr-i 'âlî sâdır olmuş iken yine mücâb olmayub müdâhaleden hâlî olmamağla müdâhelesi men' buyrulmak bâbında merkûm Osman bâ-'arzuhal istid'â ve Konya'da Hazreti Mevlânâ sülâlesinden seccâde-nişîn es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed 'arz etmekle Küçük Evkâf Muhâsebesi'nde mukayyed olan tevliyet kaydı der-kasaba-yı Üsküb deyu tashîh olunub ve Şeyh-i mumâ-ileyhin 'Askerî Rûznâmçesi'nden aldığı tevliyet berâtı kaydı bâlâsına dahi şerh kaydları için başka başka 'ilm u haberleri i'tâ ve Saraybosna'da vâkı' zikr olunan Mevlevî zâviyesinin vakfı tevliyeti ber-vech-i hasbî post-nişîn olan mumâ-ileyh eş-Şeyh Osman Dede'ye ba'd-ez-în her kim post-nişîn olur ise ana tevcîh olunmak şartıyla bin iki yüz on dört senesi Recebinde Rikâb-ı Hümâyûn Defterdarı es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi i'lâmıyla müceddeden Nişân-ı Hümâyûn tarafından berât i'tâ ve virilen berât-ı 'âlişânın 'unvânına mücebince 'amel oluna deyu mübârek hatt-ı hümâyûn keşide kılındığı Dîvân-ı Hümâyûn'da Nişân Defterinden der-kenâr olunmuş.

Şimdi medîne-i Saraybosna'da sâkin eşrâf, kuzât ve 'ulemâ ve sülehâ ve yeniçeri ocağının hasekiyân ve keşidegân ve serdengeçdi ağavât ve 'alemdârânı ve ehl-i sûkkun müsinn ve ihtiyârlarından cemm-i gafir meclis-i şer'e varub medîne-i Saray'da hayrâtı vâkı' merhûm Gâzi İsa Beğ nâm sâhibü'l-hayrın asâr-ı hayriyyelerinden Saray'da vâkı' hamâm ve evkâf-ı sâ'ire hâsılâtı medîne-i Saray'da olan zâviyesi mesâlihine Saray'da olan evkâfî için tertîb etdiği vakfiye-i ma'mûlün-bihâsında şart ve ta'yîn itdiği vech üzere derc ve tasfir ve tevliyetini ibtidâ kendi nefsi ve ba'd-ı vefât veled-i es'adları Mîr Mehmed'e ve Mîr Mehmed'in evlâd-ı evlâdına batnen-ba'de-batnin ve karnen-ba'de-karnin zükûr ve inâsından aslah ve erşedine ve ba'de'l-inkırâz-ı evlâd utekânın zükûr ve inâsından aslah ve erşedine karnen-ba'de-karnin şart ve ta'yîn ve sekiz yüz altmış altı târihiyle müverrah vakfiye-i mamûlün-bihâ mantûkıncâ medîne-i Üsküb'de sâkin evlâddan Sâfizâdeler ber-mûceb-i şürût-ı vak-

fiyye müteveli iken vakt-i istîlâda İsa Beğ Zâviyesi muhterik olub asâr-ı binâ yoğiken ashâb-ı hayrâtdan el-Hâcc Mahmud nâm sâhibü'l-hayrın müşârün-ileyh İsa Beğ evkâfî 'arsalarından mukata'a ile isticâr itdiği 'arsa-yı mevküfede binâ eylediği Mevlevîhâne zâviyesinde poşt-nişîn olan Şeyh Osman Zâviye-i el-Hâcc Mahmud'a meşrûta ve merbûta Kuru Bağçesi ile sâ'ir arâzi-i mevküfesine kanâ'at itmeyüb mutasarraf olduğu el-Hâcc Mahmud Zâviyesi'ni İsa Beğ Zâviyesi'dir deyu İsa Beğ Zâviyesi'ne ber-mantûk-ı vakfiye şart ve ta'yîn olunan mahsûle birkaç sene ta'arruz ve hilâlde tevliyeti dahi poşt-nişîn olanlara meşrûtadır deyu berât-ı celilü's-şân ısdâr ve el-hâletü-hâzihi Sâfîzâdelerden müteveli bulunan Osman'ı ihzâr ve iki yüz bir senesinden iki yüz on dört senesi hitâmına değin vakf-ı mezbûrun hesâbını ma'rifet-i şer' ve bâ-fermân-ı 'âlî mübâşir ta'yîn olunan gediklü zu'amâdan el-Hâcc Abdüllatif ve Bosna Vâlîsi tarafından ta'yîn olunan Hasan Ağa ma'rifetiyle rü'yet ve bâ-emr-i 'âlî İsa Beğ evkâfını cümleten Şeyh-i mûma-ileyh zabt ve hâsılâtını kabz ve Sâfîzâde Osman kulları emr-i celilü's-şâna imtisâlen keff-i yed idüb lâkin vakf-ı mezbûr Bosna'nın fethinden bir sene mürûrunda ve âbâ [ü] ecdâdımızın zamânlarından bu ana gelince Üsküb'de evlâd-ı vâkıf müteveli olagelüb bu vakf-ı mebrûr diyârımızın temeli ve mûcib-i 'izz ü şerefi olduğundan gayrı şartü'l-vâkıf ke-nassı's-şâri' buyurulmağla üç yüz seneden sonra evlâd-ı vâkıfın mahrumiyetine rızâ-yı 'aliyye olmayacağı cezmen ma'lûmumuz olmağla şurût-ı vakfiye ve şart-ı vâkıfı bir def'a 'alâ-vechi's-sihha Der-'aliyyeye ifâde ve istirhâm mûceb-i diyânet vâcibe-i zimmetimiz olduğundan işbu takrîr ve istirhâmımızı hasbeten li'llâhi'l-müte'al i'lâm eylemek matlûbumuzdur deyü ilhâh u ibrâm itmeleriyle istid'â ve takrîrleri yedlerinde olub mazmûnu sâbit ve vakfiyeye muvâfık olmağla vâkı'-i hâli 'alâ-vukû'ihî Saraybosna Kādısı Şeyh-zâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi 'arz ider.

Defterhâne-i 'âmirede merhûm İsa Beğ Zâviyesi vakf-nâmesinde evkâf-ı mezbûr mahsûlü zâviyesine meşrûta olub ve cihet-i meşihat ve kitâbet ve cibâyet re'y-i müteveliye meşrûtadır âyende ve revendeye it'am-ı ta'âm için mesârifine sarf itmek üzere defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr ve Mevlevîye zâviyesine dâ'ir bir nesne tahrîr olunmayub Mevlevîhâne zâviyeleri seccâde-nişîn olanlara icâzet-nâme ile zabt olunub işbu İsa Beğ'in zâviyesi müteveli berâtına ihâle olunduğuna binâ'en Mevlevîhâne zâviyesi olmadığı zâhir ve Mevlevîhâne zâviyesi olmak üzere merkûm Osman Dede'nin ibtidâ 'Askerî'den berât ve ba'dehu mütevellisi olmayub lâzımdır deyü iki yüz on üç senesinde müceddeden yine 'Askerî Rûznâmçesi'nden tevliyet berâtı ihdâs ve

ba'dehu Nişân-ı Hümâyûn'a nakl ile seksen dört senesinden beru evlâd-ı vâkıfdan ber-vech-i meşrûta mütevellisi Osman bin Mustafa'nın tevliyeti vakfına müdâhale eylemesi hilâf-ı Defterhâne ve mugâyir-i kuyûdât ve kadîm olub ancak merkûm Osman Dede berâtı 'unvânına hatt-ı hümâyûn keşide itdirmiş olmağın 'arz olunduğu üzere tevliyet-i mezbûre halen üzerinde olan merkûma kemâ-fi'l-evvel ibkâ ve muhdes berâtların kaydları terkîni mübârek rikâb-ı müstetâba 'arz olunmağa muhtâcdır.

Fermân devletlü Sultânım hazretlerindir.

Virilen fermân kaydı derkenâr oluna

Bosna Vâlisi'ne ve Bosna Mollası'na

Tarîk-i Mevlevîyyeden eş-Şeyh Osman zîde salâhuhu Rikâb-ı Hümâyûnuma 'arz-ı hâl idüb Bosna Sancağı'nda Saray Nâhiyesi'nde vakf-ı Zâviye-i İsa Beğ der-Nefs-i Saray deyu yazıldığı mahallin tahtında mukâta'a-yı hamâm ve ma'a mevâdd-ı sâ'ire deyu defter-i hâkânîde mukayyed ve mûmâ-ileyh Şeyh Osman zâviye-i mezbûrenin bâ-berât-ı 'âlîşân zâviyedâr ve vakfin mütevellisi olub zâviye-i mezbûra tahrîr ve tahsîs kılınan mârru'z-zikr mukâta'a-yı hamâm ma'a mevâdd-ı sâ'iresini ber-mûceb-i defter-i hâkânî zabt ve âidâtını kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz murâd eyledikde âhardan dahl olunmak îcâb itmez iken Üsküb Sancağı'nda ve Nâhiyesi'nde evkâfda merhûm İsa Beğ deyu yazıldığı mahallin tahtında Kalivişte Karyesi Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medrese vakfına tahrîr olunmağla mütevellileri olan Feyzullah ve Osman nâm kimesneler Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ vakfı olan mârru'z-zikr Kalivişte Karye'sini 'imâret ve medrese vakfı tarafından zabta kanâ'at itmeyüb Saray'da vâkı' İsa Beğ Zâviyesi'ne tahrîr ve tahsîs kılınan sâlifü'l-beyân mukâta'a-yı hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresine bizim mütevellisi olduğumuz Üsküb'de vâkı' İsa Beğ 'imâret ve medrese vakfidır deyu hilâf-ı defter-i hâkânî fuzûlî müdâhale ve ta'arruzdan hâlî olmadıkların mukaddemâ bâ-'arz-ı hâl inhâ ve ber-mûceb-i defter-i hâkânî Saray'da vâkı' İsa Beğ Zâviyesi vakfına tahrîr ve tahsîs kılınan mukâta'a-yı hamâm ve mevâdd-ı sâ'iresini zâviye-i mezbûre vakfı tarafından ve Üsküb'de vâkı' İsa Beğ bin İshak Beğ 'imâret ve medrese vakfı olan Karye-i Kalivişte el-mezbûrenin mahsûl ve rûsûmı dahi mütevellileri tarafından kânûn ve defter mûcebince ahz u kabz itdirilüb Üsküb'de vâkı' İsa Beğ vakfı mütevellileri Saray'da vâkı' İsa Beğ zâviyelerine tahrîr ve tahsîs kılınan mârru'l-beyân mukâta'a-yı hamâm ve ma'a

mevâdd-ı sâ'iresine bir dürlü dahl ve taarruz itdirilmeyüb men' ve def olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ ve Defterhâne-i 'Âmiremde mahfûz defter-i evkâfa mürâca'ât olundukda Bosna Sancağı'nda Saray Nâhiyesi'ne tâbi' vakf-ı Zâviye-i İsa Beğ der-Nefs-i Saray deyu yazıldığı mahallin tahtında galle-i mahsûl-i mezkûrun kırk iki bin dokuz [yüz] yetmiş beş akçe ber-mûceb-i defter-i 'atık fi sene altmış iki bin iki yüz otuz altı akçe mukâta'a-yı hamâm fi sene dört bin dörtyüz otuz altı akçe ma'a mevâdd-ı sâ'ire ve cihât-ı ihracât ber-mûceb-i vakfnâme mukayyed der defter-i 'atık tahtında olan 'öşür 'ani'l-mahsûl ve becihet-i termîm rub'ü'l-mahsûl ma'a cihât-ı sâ'ire ve bunlardan gayrı müteveffâ-yı mezbûrun zâviyesi önünde su sıra vâkı' olan hâlî yerler zâviye-i mezbûre önünde olan köprüden aşağı köprüye varınca ve suyun öte cânibinde vâkı' olan merhûmun vakf eylediği bağçe önü su sıra bağçe nihâyet olduğu yere varınca hâlî yerler ve mezbûrun kârbânsarây önünde vâkı' arzî muzâfâtı yerler dahi temessükât mûcebince vakf yerleridir deyu defter-i atıkde mukayyed bulunmağın kemâkân defter-i cedîde kayd olundu defter-i kadîmde imâm ve mü'ezzin ve kayyûm ve mu'allim deyu mukayyed olub lâkin teftîş olundukda merhûm İsa Beğ Mescidi merhûm Mehmed Hân tâbe serâhuya hibe idüb câmi'-i şerîf olub cihetleri karyelerde timâr emr olunub vakf-nâmesinde evkâf-ı mezbûre mahsûlü zâviyesine meşrûta olub ve cihet-i meşihat ve kâtib ve cibâyet yerleri mütevellîye meşrûtdur deyu defter-i 'atıkde bulunmağın vech-i meşrûh üzere defter-i cedîde kayd olundu deyu defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr ve Üsküb Nâhiyesi'ne tâbi' evkâf merhûm İsa Beğ bin İshak Beğ deyu yazıldığı mahallin tahtında üçyüz yetmiş yedi nefer re'âyâ ve iki mahallât ve bir baştine ile Karye-i Kalivişte mezkûr köyü sâbıkan merhûm Sultân Murâd Hân İshak Beğ'e hibe idüb ispence ve sâ'ire-i mahsûlât ve hudûd ve sınıruyla virmiş ve ba'dehu İshak Beğ müteveffa oluncak karye-i mezbûre cihet-i irsle oğlu İsa Beğ'e intikâl idüb İsa Beğ dahi mezbûr karyeyi mahsûlâtıyla mahrûse-i Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesine vakf idüb vakfiyesine dahi sebt olunduğu defter-i hâkânîye kayd olundu ve hâsılı tahtında ispence ve gendüm ve 'öşr-i kovan ve niyâbet ve resm-i 'arûsiyye ma'a deştâni ve tapu-yı zemîn yekûn ma'a gayrihi otuz altı bin sekiz yüz elli bir akçe ma'a mevâdd-ı sâ'ire deyu defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr olunmağla bu takdirce ber-muktezâ-yı defter-i hakânî Nefs-i Saray'da vâkı' mukâta'a-yı hamâm ma'a mevâdd-ı sâ'iresini müteveccihâtı âyende ve revendeye ta'âm için mesârifine sarf eylemek üzere mütevellî İsa Beğ nefsi Saray'da olan zâviyesi vakfi tarafından ve Karye-i Kali-

vişte el-mezbûrenin mahsûlât ve rûsûmâtı dahi müteveffa İsa Beğ bin İshak Beğ mahrûse-i Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfi tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğin defter emîni-i sabık 'arz itmekle 'arzı mûcebinde 'amel olunmak bâbında bin iki yüz on üç senesi evâ'il-i Zi'l-ka'desinde emr-i şerîfim sâdır olmuşiken mukâta'a-yı hamâm ve mevâdd-ı sâ'ireyi mezbûr Osman fuzûli zabt ve 'âidâtını ahz idüb hâlen zimmetinde kaldığından bir dürlü infâz ve icrâsı mümkün olmadığı inhâ ve ol bâbda inâyet istid'â ve Divân-ı Hümâyûnumda mahfûz kuyûd ve ahkâma mürâca'at olundukda ber-vech-i meşrûh târîh-i mezkûrda emr-i şerîfim virildiği ve mûcebince 'amel oluna deyu 'unvânına keşîde kılınan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum bâ-fermân-ı 'âlî kaydî bâlâsına sebt olduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın siz ki Bosna Vâlisi Vezîr-i müşâr ve Monla-yı mûmâ-ileyhümasız mukaddemâ sâdır olan emr-i 'âlî mûcebince husus-ı mezbûr mahallinde şer'le rü'yet ve ihkâk-ı hakk mümkün olur ise Der-'aliyyeme ihzârı i'lâm olunmak bâbında fi evâ'il-i C sene 214 târîhinde Rikâb-ı Müstetâbda Dîvân-ı Hümâyûn tarafından emr-i 'âlî virildiği mukayyedir.

Fermân devletlü sultânımdır.

Fî 21 C 215

'İzzetlü Re'isü'l-küttâb Efendi görüb i'lâm eylesin deyü buyuruldu.

Fî 13 B. sene 215

'Askerî'den dâde

Saraybosna'da vâkı' ashâb-ı hayrâtdan merhûm İsa Beğ ibni İshak Beğ nâm sâhibü'l-hayrın binâ eylediği Mevlevîhâne fukarâsına meşrûta evkâfin mütevellisi olmayub nasbı lâzımeden olmağla ber-vech-i hasbî nasb u ta'yîn olunan mevlevîhâne-i mezbûrda postnişîn şeyh olan eş-Şeyh Osman Dede'ye bâ-'arz-ı hâl yedinde olan defterhânesi ve fermân-ı âlî mûcebince bin iki yüz on üç senesi Şevvâlinin on yedinci günü müceddeden tevcih olunub hâlen üzerinde olduğu 'Askerî Rûznâmçesi'nde mastûr ve mukayyedir.

Fermân devletlü sa'âdetlü Sultânım hazretlerindedir.

Fî 23 B. sene 215

[Mühür:
Ahmed Necib]

Nişân'dan tevliyet kaydı

Bu mahall dîk olduğundan zahr-ı arzuhâle derkenâr olunmuşdur.

Sahh

Şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince tevliyet-i mezbûre meşrûtiyet üzre hâlen üzerinde olan Osman'a kemâfi'l-evvel ibkâ ve hilâf-ı Defter-i Hâkânî 'Askerî Rûznâmçesi'nden ihdâs ve ba'dehû Nişân'dan virilen berât kaydları terkîniçün başka başka 'ilm ü haberleri i'tâ olunmak buyuruldu.

Fî 20 Ş senè 215.

BELGE IIIb (BOA, C.EV. 556-28051-II)

Ma'rûz-ı bendeleridir ki

Nezâretimizde olan evkâfdan Bosnasarayı'nda vâkı' merhûm Gâzi İsa Beğ Câmî'i Şerîfî vakfının bâ-öşr-i mahsûl tevliyeti ber-vech-i meşrûta evlâd-ı vâkıfdan Osman bin Mustafa'nın üzerinde iken Mevlevîhâne Şeyhi Osman Dede mütevellisi olmayub lâzımdır deyu mukaddem ve mu'ahhar 'Askerî Rûznâmçesi'nden tevliyet berâtı ihdâs ve ba'dehu Nişân-ı Hümâyûn'a nakl ile tevliyet-i mezbûra müdâhale eylemesi hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kuyûdât ve kadîm olduğunu fazîletlü Re'isü'l-küttâb Efendi i'lâm ve mübârek Rikâb-ı Müstetâba 'arz olunmağla şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince tevliyet-i mezbûreyi meşrûtiyet üzere hâlen üzerinde olan Osman bin Mustafa'ya kemâ-fi'l-evvel ibkâ ve yedine müceddeden berât-ı 'âlî i'tâ ve hilâf-ı defter-i hâkânî muhdes berâtların kaydları terkîniçün başka başka 'ilm u haberleri virilmek ricâsına der-i devlet-medâra arz olunur fermân der-'adlıdır.

[Mühür: Osman, Ağa-yı Bâbü's-sa'âde]

Ber-mûceb-i defter-i Hazîne-i 'Âmire

Der nezâret-i hazreti Ağa-yı Bâbü's-sa'âdeti'l-aliyye

Vakf-ı câmî'-i şerîf-i merhûm Gâzi İsa Beğ der Saraybosna

Osman bin Mustafa

'An evlâd ber vech-i meşrûta

El-mütevellî

Bâ öşr-i mahsûl

Berât-ı sitâde an mahlûl-i Hâcı Mehmed Beğ an ekber ve erşed-i evlâd-ı vâkıf mutasarrıf-ı nisf-ı ahar Beğzâde Derviş İbrahim Efendi kâdî-i Üsküb i'lâm kerde bâ-'arz-ı Mustafa Ağa Ağa-yı Bâbü's-sa'âdeti's-şerîfe en-nâzır ve ru'ûs-ı hümâyûn fî 10 N. sene 1184

Berât-ı cülûs-ı hümâyûn sitâde fî 8 ZA sene 1187

Kayd-şode

Ez an-sebeb ki be-mahall-i tevliyet-i m[ezbur] der-Kasaba-i Üsküb deyu tashîh şode fermûde bâ-kâ'ime-i Nişân-ı Hümâyûn el-vâkî fî 25 Receb Sene 1214

Vakf-ı mezbûrun bâ-‘öşr-i mahsûl ber-vech-i meşrûta tevliyeti ekber ve erşed evlâd-ı vâkıfdan Hâcî Mehmed Beğ ve evlâddan Osman bin Mustafa'nın iştirâken üzerlerinde iken mezbûr Mehmed Beğ fevt olub nısf hissesi mahlûl olmağla nısf-ı âharına mutasarrıf mezkûr Osman bin Mustafa her vechle mahal ve müstehak olduğın Üsküb Kādısı Beğzâde Dervîş İbrahim Efendi i'lâm etmekle hisse-i merkûme müteveffa-yı mezbûrun mahlûlünden mezbûr Osman'a ber-vech-i meşrûta tevcîh ve beher sene muhâsebesin görmek üzere yedine berât-ı ‘âlîşân ihsân buyurulmak ricâsına Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âde Ağâsı ‘izzetlü Mustafa Ağâ ‘arz etmekle mûcebince tevcîh ve berât i'tâ olunmak deyu bin yüz seksen dört senesi Ramazân-ı şerîfinin onuncu günü târihiyle müverrah sâdır olan rü'ûs-ı hümâyûn ile nısf-ı tevliyet mezkûre Hâcî Mehmed Beğ mahlûlünden nısf-ı âharına mutasarrıf evlâddan Osman bin Mustafa'ya ber-vech-i meşrût tevcîh ve müstakillen berât-ı ‘âlîşân virildiği ve seksen yedi senesinde vâkı' cülûs-ı hümâyûnda tecdîden berât dahi eyledikten sonra eyâlet-i Bosna'da vâkı' medîne-i Saray'da ashâb-ı hayrâtdan müteveffa İsa Beğ'in binâ eylediği zâviye-i Mevlevîyye'nin bâ-meşîhat-nâme post-nişînliği eş-Şeyh Osman Dede zîde salâhuhunun ‘Askerî berâtıyla üzerinde ve zâviye-i mezkûrda ikâmet iden fukarâ ve sâ'ire âyende ve revendeye it'âm eylemek üzere zâviye-i mezkûreye vakf ve tahsîs olunan Nefs-i Medîne-i Saray'da vâkı' hamâm ve sâ'ir müsakkafât ve evkâfı mahsûlü kadîmü'l-eyyâmdan beru ber-mûceb-i defter-i hakânî post-nişîn olanlar tarafından ahz u kabz olunub bir vechle dahl olunur hâli yoğiken mûmâ-ileyh İsa Beğ ibni İshak Beğ'in Nefs-i Kasaba-i Üsküb'de dahi binâ eylediği câmi' ve imâret ve medresesine vakf ve ta'yîn eylediği kurâ ve evkâf-ı sâ'iresi mahsûlü dahi kadîmden berü evkâf mütevellisi tarafından tahsîl ve ahz olunugelüb ehadü-hümâ âharın vakfı mahsûlüne ta'arruz etmek iktizâ etmeyub ve evkâf-ı mezkûrenin gayr-i ez-kuyûd-ı defter-i hâkânî bir mahalde vakfiyesi ve şerâ'it-i vakfa dâ'ir bir kaydı dahi olmayub ve zâviye-i mezkûreden gayri Nefs-i Kasaba-yı Saray'da câmi' ve imâret ve medresesi yoğiken Üsküb sâkinlerinden Hâcî Mehmed nâm kimesne mukaddemâ Üsküb nâ'ibinden hilâf-ı vâkı' aldığı ‘arz ile ekber ve erşed evlâd-ı vâkıfdan ve bi'l-meşrûta vâkıf-ı mûmâ-ileyhin Saray'da vâkı' câmi' ve imâret ve medresesi vakfının mütevellisi olmak zu'muyla ber-takrîb Küçük Evkâf Muhâsebesi'ne tevliyet kaydı düşürüb ba'dehu mahlûlünden Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âdeti'ş-şerîfe Ağâsı ‘arzıyla el-hâletu hâzihi yine evlâd-ı vâkıfdan olarak Osman bin Mustafa üzerine berât olundukda mezkûr Osman Üsküb'de olan evkâfa ‘adem-i kanâ'at-birle Nefs-i Medîne-i

Saray'da vâkı' zâviye-i mezkûre vakfı mahsûlüne dahi ahza tasaddî ve ol vechile gadr ve fî-mâ-ba'd Saray'da vâkı' zâviye-i mezkûre mahsûlüne itâle-i dest ve ta'arruz etmemesiçün bundan mukaddem bi'd-defa'ât emr-i 'âlîşân i'tâ olunmuşiken yine mücâb ve fâriğ olmayub 'inâdında ısrâr eylediğini Şeyh-i mûmâ-ileyh 'arz-ı hâliyle inhâ ve mezkûr Osman'ın ber-vech-i muharrer müdâhale ve ta'arruzu kat' ve men' ve mugâyir-i defter-i hâkânî ber-takrîb muhâsebe-i mezkûreye sebt olunan tevliyet kaydı ref' ve terkîn ve vâkıf-ı mûmâ-ileyhin nefsi-i Saray'da vâkı' zâviyesi vakfının tevliyeti ber-vech-i hasbî kendüye tevcihi bâbında istid'â-yı inâyet ve ber-minvâl-i meşrûh tevcihiyçün medîne-i Konya'da vâkı' Hazreti Mevlânâ Celâleddîn Rûmî kuddise sırruhu'l-â'lâ sülâlesinden es-Seyyîd eş-Şeyh el-Hâcc Mehmed dâme takvâhu dahi 'arz ve muktezâsı ber-vech-i îzâh 'arz olunmasıçün şeref-rîz-i sudûr iden fermân-ı 'âlîşânlara imtisâlen kuyudât-ı defter-i hâkânî ba'de't-tetebbu' ber-muktezâ-yı defter-i hâkânî Nefs-i Medîne-i Saray'da vâkı' mukâta'a-yı hamâm ve mevâdd-ı sâ'irenin müteveccihâtı âyende ve revendeye it'âm içün mesârifine sarf eylemek üzere müşârün-ileyh İsa Beğ'in nefsi-i Saray'da olan zâviyesi vakfı tarafından ve mahrûse-i Üsküb'de dahi karye-i Kalivişte'nin mahsûlât ve rûsûmâtı dahi müşârün-ileyh İsa Beğ bin İshak Beğ'in Üsküb'de binâ eylediğini 'imâret ve medresesi vakfı tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğini Defterhâne-i Âmire Emîni sa'âdetlü Mîr Mehmed Emin Efendi hazretleri 'arz ve ber-minvâl-i muharrer vâkıf-ı mûmâ-ileyhin medîne-i Saraybosna'da vâkı' zâviyesi vakfı başka ve Üsküb'de kâ'in medrese ve 'imâret ve câmi' vakfı başka olduğundan gayri medîne-i Saraybosna'da câmi' ve medrese ve 'imâretinin evlâd ve meşrûtiyetine dâ'ir bir kayd olmadığı aklâmdan tahrîr olduğuna binâ'en ehadü-hümânın âharın vakfı mahsûlüne ta'arruz itmeme lâzım geldiği kuyudât-ı defter-i hâkânî ve sâ'ir der-kenârlardan müstebân ve mukaddemâ Küçük Evkâf'a kayd olunan tevliyet-i vakf ve câmi' ve 'imâret ve medrese-i İsa Beğ der-Üsküb deyu kayd olunmalı iken der-Saraybosna deyu kayd olunması ya sehve veyahud hîleye mebnî olduğu nümâyân olmağla Küçük Evkâf Muhâsebesi'nde mukayyed olan tevliyet kaydı mahalli der-Kasaba-i Üsküb deyu tashîh olmak ve Şeyh-i mûmâ-ileyhin 'Askerî Rûznâmçesi'nden aldığı tevliyet berâtı kaydı bâlâsına dahi şerh virilmek için başka başka 'ilm u haberleri i'tâ ve Saraybosna'da vâkı' zikr olunan Mevlevî Zâviyesinin vakfı tevliyeti ber-vech-i hasbî post-nişîn olan mûmâ-ileyh eş-Şeyh Osman Dede zîde salâhuhuya ba'd-ez-în her kim post nişîn olur ise ana tevcih olunmak şartıyla müceddeden bin iki yüz

on dört senesi Receb-i şerîfinin yirmi beşinci gününde tevcîh ve yedine Dîvân-ı Hümâyûn nişân-ı ‘âlîşân virilmesiçün Rikâb-ı Hümâyûnda Defterdâr sa‘âdetlü es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi hazretleri i‘lâm etmeğin müceblerince mûmâ-ileyh müceddeden sâdır olan fermân-ı ‘âlî mücebince tevcîh ve Dîvân-ı Hümâyûn tarafından nişân-ı hümâyûn i‘tâ olunmağla be-fermân-ı ‘âlî Küçük Evkâf Muhâsebesi’nde mukayyed olan tevliyet kaydı mahalli dahi der-Kasaba-yı Üsküb deyu tashîh olunmak için Nişân-ı Hümâyûn tarafından vârid olan ‘ilm ü haber kâ’imesi mücebince muhâsebe-i mezkûrede mukayyed olan tevliyet-i mezkûre kaydı mahalli der-kasaba-yı Üsküb deyu tashîh olunduğu mukayyedir. Emr u fermân devletlü ‘inâyetlü Sultânım hazretlerindir Fî 24 C. 1215

Sahh

Berâtı bâlâsına mücebince ‘amel oluna deyu keşide buyurulan mübârek hatt-ı hümâyûn-ı mehâbet-makrûn bâ-fermân-ı ‘âlî kaydı bâlâsına sebt olundu. Fermân devletlü sultânımındır. Fî 14 N sene 214

Nişân-ı hümâyûn oldur ki Eyâlet-i Bosna’da vâkı‘ Nefs-i Medîne-i Saray’da ashâb-ı hayrâtdan müteveffâ İsa Beğ’in binâ eylediği zâviye-i Mevlevîyye’nin bâ-meşîhat-nâme post-nişînliği râfî‘ü’ş-şeyh Osman zîde salâhuhunun ‘Askerî berâtıyla üzerinde ve zâviye-i mezkûrede ikâmet iden fukarâ ve sâ’ir âyende ve revendeye it‘âm eylemek üzere zâviye-i mezkûreye vakf ve tahsîs olunan Nefs-i Medîne-i Saray’da vâkı‘ hamâm ve sâ’ir müsakkafât ve evkâfî mahsûlü kadîmü’l-eyyâmdan berü ber-müceb-i defter-i hâkânî post-nişîn olanlar tarafından ahz u kabz olunub bir vechle dahl olunur hâli yoğiken mûmâ-ileyh İsa Beğ ibn-i İshak Beğ’in Nefs-i Kasaba-i Üsküb’de dahi binâ eylediği câmi‘ ve imâret ve medresesine vakf ve ta‘yîn eylediği kurâ ve evkâf-ı sâ’iresi mahsûlü dahi kadîmden beru evkâfî mütevellisi tarafından tahsîl ve ahz olunagelüb ehadühümâ âharın vakfî mahsûlüne ta‘arruz etmek iktizâ etmeyüb ve evkâf-ı mezkûrenin gayr-i ez-kuyûd-ı defter-i hâkânî bir mahalde vakfiyesi ve şerâ’it-i vakfa dâ’ir bir kaydı dahi bulunmayub ve zâviye-i mezkûreden gayri Nefs-i Kasaba-yı Saray’da câmi‘ ve imâret ve medresesi yoğiken Üsküb sâkinlerinden Hâcî Mehmed nâm kimesne mukaddemâ Üsküb nâ’ibinden hilâf-ı vâkı‘ aldıği ‘arz ile ekber ve erşed evlâd-ı vâkıfdan ve bâ-meşrûta vâkıf-ı mûmâ-ileyhin Saray’da vâkı‘ câmi‘ ve imâret ve

medresesi vakfının mütevellisi olmak zu' muyla ber-takrîb Küçük Evkâf Muhâsebesi'ne tevliyet kaydı düşüb ba'dehu mahlûlünden Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âdetü's-şerîf Ağâsı 'arzıyla el-hâletü hâzihi yine evlâd-ı vâkıfdan olarak Osman bin Mustafa üzerine berât olundukda mezkûr Osman Üsküb'de olan evkâfa 'adem-i kanâ'at-birle nefsi medîne-i Saray'da vâkı' zâviye-i mezkûre vakfı mahsûlünü dahi ahza tasaddî ve ol-vechile gadr ve fî-mâ-ba'd Saray'da vâkı' zâviye-i mezkûre mahsûlüne itâle-i dest-i ta'arruz itmemesiçün bundan akdem bi'd-defa'ât emr-i 'âlîşân i'tâ olmuşiken yine mucâb ve fâriğ olmayub inâdında ısrâr eylediğini şeyh-i mûmâ-ileyh 'arz-ı hâliyle inhâ ve mezkûr Osman'ın ber-vech-i muharrer müdâhale ve ta'arruzu kat' ve men' ve mugâyir-i Defter-i hâkânî ber-takrîb muhâsebe-i mezkûreye sebt olunan tevliyet kaydı ref' ve terkîn ve vâkıf-ı mûmâ-ileyhin nefsi Saray'da vâkı' zâviyesi vakfının tevliyeti ber-vech-i hasbî kendüye tevcîhi bâbında istid'â-yı 'inâyet ve ber-minvâl-i meşrûh tevcîhiçün medîne-i Konya'da vâkı' Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin sülâlesinden es-Seyyid eş-Şeyh el-Hâcc Mehmed dâme takvâhu dahi 'arz ve muktezâsı ber-vech-i izâh 'arz olunmasıçün şeref-rîz-i sudûr iden fermân-ı 'âlîşânlara imtisâlen kuyûdât-ı defter-i hâkânî ba'de't-tetebbu' ber-muktezâ-yı defter-i hâkânî Nefsi Medîne-i Saray'da vâkı' mukâta'a-yı hamâm ve mevâdd-ı sâ'irenin müteveccihâtı âyende ve revendeye it'âm için mesârifine sarf eylemek üzere müşârün-ileyh İsa Beğ'in Nefsi Saray'da vâkı' olan zâviyesi vakfı tarafından ve mahrûse-i Üsküb'de dahi Karye-i Kalivişte'nin mahsûlât ve rûsûmâtı dahi müşârün-ileyh İsa Beğ ibn İshak Beğ'in medîne-i Üsküb'de binâ eylediği 'imâret ve medresesi vakfı tarafından zabt olunmak iktizâ eylediğini Defterhâne-i 'Âmire Emîni sa'âdetlü Mîr Mehmed Emin dâme mecdühu 'arz ve ber-vech-i muharrer vâkıf-ı mûmâ-ileyhin medîne-i Saraybosna'da vâkı' zâviyesi vakfı başka ve Üsküb'de kâ'in medrese ve 'imâret ve câmi' vakfı başka olduğundan gayri medîne-i Saraybosna'da câmi' ve medrese ve 'imâretinin evlâdına meşrûtiyetine dâ'ir bir kayd olmadığı aklâmdan tahrîr olduğuna binâ'en ehadü-hümânın ve âharın vakfı mahsûlüne ta'arruz etmemek lâzım geldiği kuyûdât-ı defter-i hâkânî ve sâ'ir der-kenârlardan müstebân ve mukaddemâ Küçük Evkâf'a kayd olunan tevliyet-i vakf ve câmi' ve 'imâret ve medrese-i İsa Beğ der-Üsküb deyu kayd olunmalı iken der-Saraybosna deyu kayd olunması ya sehve veyahud hîleye mebnî olduğu nümâyân olmağla Küçük Evkâf Muhâsebesi'nde olan tevliyet kaydı mahalli der-kasaba-yı Üsküb deyu tashîh olunmak ve Şeyh-i mûmâ-ileyh 'Askerî Rûznâmçesi'nden aldığı tevliyet berâtı kaydı bâlâsına dahi şerh

virilmek için başka başka ‘ilm u haberleri i‘tâ ve Saraybosna’da vâkı‘ zikr olunan Mevlevî zâviyesinin vakfı tevliyeti ber-vech-i hasbî postnişîn olan mûmâ-ileyh eş-Şeyh Osman Dede zîde salâhuhuya ba‘d-ez-în dahi her kim postnişîn olursa ana tevcîh olmak şartıyla müceddeden tevcîh ve yedine Dîvân-ı Hümâyûn’dan nişân-ı ‘âlîşân verilmesiçün Rikâb-ı Hümâyûn Defterdârı sa‘âdetlü Seyyid Mehmed Şerif Efendi hazretleri dahi i‘lâm etmeğin müceddeden mûmâ-ileyh eş-Şeyh Osman Dede zîde salâhuhu varub medîne-i Saraybosna’da vâkı‘ zikr olunan Mevlevî Zâviyesi vakfının şürût-ı mezkûr ile ber-vech-i hasbî şeyhi ve tevliyetini 25 B. sene 214 târîhinde Dîvân-ı Hümâyûndan nişân-ı hümâyûn i‘tâ olunmağla bâ-fermân-ı ‘âlî ‘Askerî Rûznâmçesi Küçük Evkâf Muhâsbesi’ne dahi başka başka ‘ilm u haberleri virilmiştir. Fermân devletlü Sultânım hazretlerindedir.

Vakfiyesi kaydı Defterhâne’den ve Kaleminden der-kenâr

Vakfdır

Nâhiye-i Saray der-livâ-i Bosna

Vakf-ı Zâviye-i merhûm İsa Beğ der-Nefs-i Saray

‘An-mahsûl-ı mezkûrîn fî sene 62336

42975 - ber-mûceb-i ‘atîk

Mukâta‘a-yı hamâm
fî sene 4436

Mukâta‘a-yı zemînhâ-ı
hâliye ve besâtîn
fî sene 850

Ma‘a mukâta‘ât ve
mevâdd-ı sâ’ire
bâki?

Minhâ

İhrâcât ber-mûceb-i vakf-nâme-i mukayyed der-defter-i ‘atîk

Cihet-i tevliyet
‘Ösr ‘ani’l-mahsûl

Cihet-i termîm
Rub’ ‘ani’l-mahsûl

Ma’ cihât-i sâ’ire
bâki?

Ve bunlardan gayri merhûm-ı mezbûrun zâviyesi önünde su sıra vâkı‘ olan hâlî yerler zâviye-i mezbûre önünde olan köprüden aşağı köprüye varınca ve suyun öte cânibinde vâkı‘ olan merhûmun vakf itdiği bağçe önü su sıra bağçe nihâyet bulduğu yere varınca hâlî yerler ve mezbûrun karbansarây önünde vâkı‘ olan arzî muzâfâtı yerler dahi temessükât mûcebince vakf-ı mezbûre yerleridir deyu defter-i ‘atîkde olmağın kemâ-kân defter-i cedîde kayd olundu.

Defter-i kadimde imâm ve mü'ezzin ve kayyûm ve mu'allim deyu mukayyed olub lâkin teftîş olundukda merhûm İsa Beğ mescidi merhûm Mehmed Hân tâbe serâhuya hibe idüb câmi'-i şerîf olub cihetleri karyelerde timâr emr olunub vakf-nâmesinde evkâf-ı mezbûre mahsûlü zâviyesine meşrûta olub ve cihet-i meşihat ve kâtib ve cibâyet yerleri mütevelliyeye meşrûtdur. Vefâ eyledüğüne âyende ve revendeye ta'âm için mesârifine sarf itmek üzere defter-i cedîde kayd olundu.

'An-evkâf

Nâhiye-i Üsküb der-livâ-i mezbûr

Evkâf-ı merhum İsa Beğ bin İshak Beğ

Karye-i Kalivişte, mezkûr köy sâbıkan merhûm ve mağfurun-leh Sultân Murad Hân 'aleyhi'r-rahman ve'l-gufrân merhûm İshak Beğ'e hibe idüb harâcı ve ispencesi ve 'âdet-i ağnâmı ve sâ'ir mahsûlâtı ile hudûd ve sınuru ile virmiş imiş ki mülkiyet üzere mutasarrıf ola deyu bu husûsda ellerine hükm-i şerîf virüb ba'dehu merhûm İshak Beğ müteveffâ olmağın karye-i mezkûre cihet-i irsle oğlu İsa Beğ'e intikâl idüb İsa Beğ el-mezbûr dahi mezkûr karye mahsûlâtını mahruse-i Üsküb'de binâ itdiği imâret ve medresesine vakf idüb vakfiyesinde sebt itdirmiş merhûm Sultân Mehmed Hân tâbe serâhu dahi vakfiyeyi müsellemler dutup ellerine nişân-ı hümâyûn erzâni kılmışlar ba'dehu Sultân Bayezid Hân ve merhûm Sultân Selim tayyebellâhu serâhu hazretleri dahi vakfiyesin kemâ-kân musaddak dutub ber-karâr-ı sâbık hükm-i şerîf erzâni kılmışlar ve merhûm Sultân Süleyman Hân Gâzi nevvârallâhu merakidehum hazretleri dahi üslûb-ı sâbık üzere müsellemler ve musaddak dutub ellerine hükm-i şerîf erzâni kılmışlar deyu defter-i 'atıkde mukayyed olub ve merhûm İsa Beğ'in cümle vakf karyelerinin keferesi Üsküb'de olan sarây-ı 'âmire ve mahmiye-i mezbûreye su götürüb Lapanica nâm nehirden mahrûse-i mezbûreye öylelik yoldan bir ark çeküb vâkı' olan çeşmelerine ve hamâmlarına ve âsiyâblarına ve bağçelerine ve bâğlarına ve şehrin sâ'ir mühimmâtına hıdmet itmeğle tekâlif-i dîvâniyyeden mu'âf olmaları için yedlerinde hükm-i şerîf olub ve mevlânâ Üsküb Kâdısı Zeynelabidin dâ'ileri kurâ-i mezbûrenin nehr-i merkûma hıdmet itmeleri lâzım ve ehemdir deyu i'lâm itmeğın ber-karâr-ı sâbık nehr-i mezbûra hıdmet idüb madam ki hıdmet-i mezkûreyi edâ ideler mukâbelesinde 'avârız-ı dîvâniyye ve tekâlif-i 'örfiyyeden mu'âf ve müsellemler olalar deyu defter-i cedîd-i hâkâniyyeye kayd olundu.

Neferân⁹
bâki?

Mahallât
bâki?

Baştine
bâki?

Hâsıl

İspence	Gendüm	Mahlût
Hâne 226	Hıml 130	Hıml 65
kıymet 6650	kıymet 4680	kıymet 2016

Yekûn 56851

Ma'a kurâ-ı sa'ire
bâki?

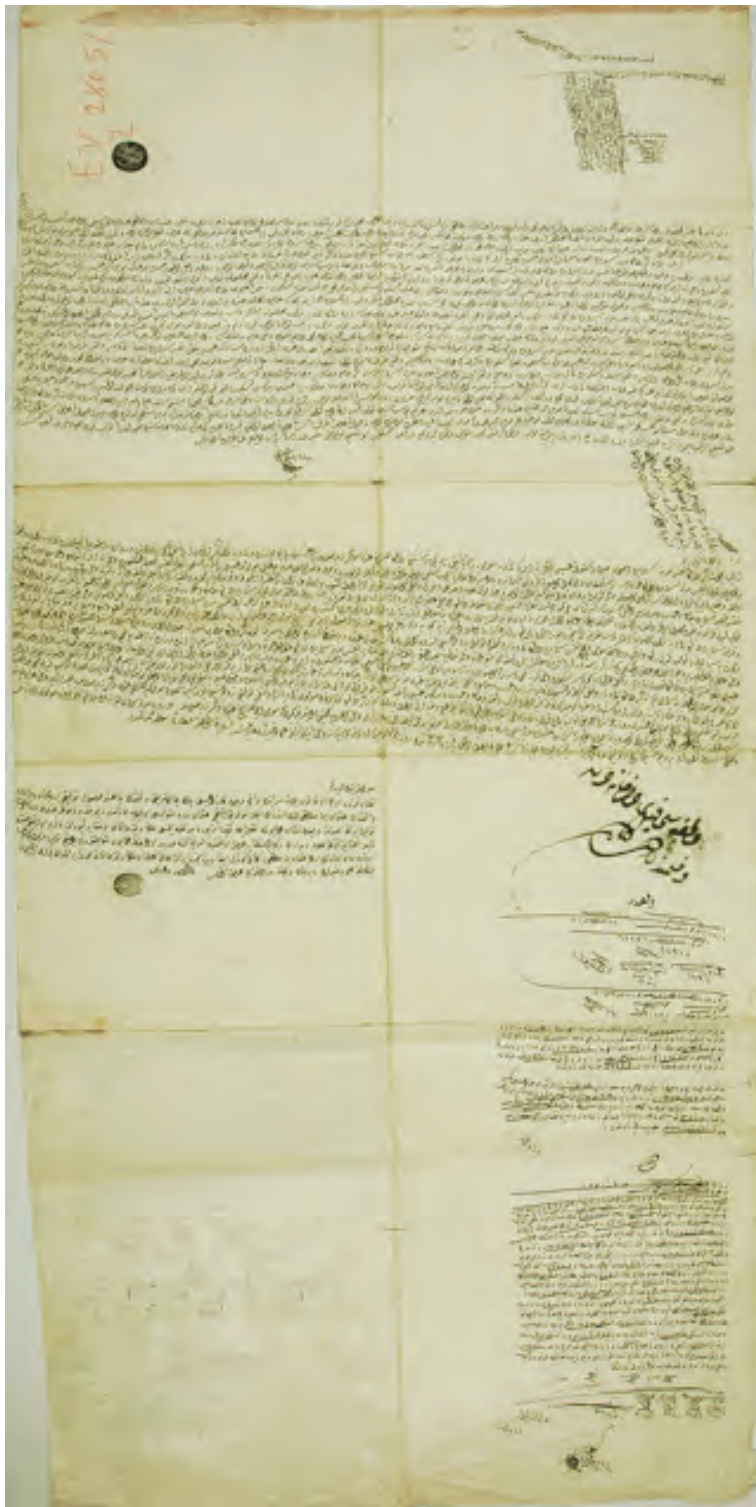
'An-evkâf

Görölmüşdür

Fî 12 Receb sene 215

Rasim

⁹ Belge IIIa'da nefer 377, mahalle 2 ve baştine 1 olarak verilmiştir.

BELGE IIIc (BOA, C.EV. 556-28051-III)

Hu

İ'lâmı mûcebince tanzîm oluna

Pâdişâhım

Şevketlü, kerâmetlü, mehâbbetlü, kudretlü velî-ni'metim efendim Saraybosna'da vâkı' merhûm Gâzi İsa Beğ nâm sâhibü'l-hayr vakfının tevliyeti evlâd-ı evlâda meşrûta olub diğeri ashâb-ı hayrâtdan el-Hâcc Mahmud nâm sâhibü'l-hayrın müşârün-ileyh İsa Beğ evkâfı 'arsalarından mukâta'a olarak isticâr itdiği 'arsa-i mevküfede binâ eylediği Mevlevî zâviyesinde post-nişîn olan Şeyh Osman Efendi İsa Beğ Zâviyesi'dir deyu tevliyet-i merkûme için berât itdirmiş olmağla İsa Beğ evlâdından olub el-hâletü hâzihi Sâfîzâdelerden mütevellî olan Osman'ı ihzâr ve vakf-ı mezkûrun hesâbını rü'yet ve hâsılâtı ahz u kabz idüb bu vechle evlâd-ı vâkıfın mahrûmiyetine rızâ-yı 'âlî olmayacağı Saraybosna Kādısı tarafından bâ-i'lâm inhâ olunmakdan nâşî kuyûdât-ı lâzimesi ba'de'l-ihrac Re'is'ül-küttâb efendi küllarına havâle olundukda İsa Beğ vakfına şeyh-i mûmâ-ileyhin müdâhale eylemesi hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kuyûdât-ı kadîme olub ancak mûmâ-ileyh Şeyh Osman Dede'nin berâtı 'unvânına hatt-ı hümâyûn keşide buyurulmuş olduğundan tevliyet-i mezkûrenin evlâd-ı vâkıfa îbkâ ve muhdes olan berâtların kaydları terkîni Rikâb-ı kâmyâb-ı şâhânelerine 'arz olunmağa muhtâc idüğü i'lâm eylediğine binâ'en manzûr-ı şâhâneleri buyurulmak için takdîm-i huzûr-i hümâyûnları kılınmağla ol-bâbda emr u fermân şevketlü kerâmetlü mehâbbetlü kudretlü velî-ni'metim efendim Pâdişâhım hazretlerindir.

۴

بیت
تاریخ
تذکره
اعلام

بادشاه

شوقلو کرمانلو مهابادو فدوتلو ولینعمت اخدم

سرای بوسنه ده واقع مرحوم غازی عیسی بلک نام صاحب الخبر وفضلک قولینی اولاد اولوده مشروطه اولوب دیگر اصحاب خیراندن الحاج محمود نام صاحب الخبرک شادالیه عیسی بلک اوقاتی عرصه لرنون مقاطعه اوله رفق استیجار ایدیک عرصه موقوفه ده بنا ایدیک مولوی زاویه سنده بوست نین اولان شیخ عثمان اخدمی عیسی بلک زاویه سیدر دیو تولیت مرقومه ایچون برات ایدرشی اولغله عیسی بلک اولادنون اولوب آفاله هذه صافی زاده لرود شوقلو اولو عثمانی احضار ووقف مذکورک حسابی رویت وفاضلک اخدم وفضلک اخدم وفضلک اخدم وفضلک اخدم وفضلک اخدم رضای عالی اولیه جفی سرای بوسنه قاضیسی طرفندن بااعلام انا اولمقدون ناشی قیودات لوزمه سی بعدالفرمان بیضاپ اخدمی قوللرینه سوال اولندخده عیسی بلک وقفنه شیخ موسی ایلک مواظله ایلمی خلاف دفترخانلی ومفایرتیودات قری اولوب واقفه ایضا وحدث اولون برانلرک قیدلری ترقیبی رکاب کا سیاج شاهان لرینه عرض اولغله محتاج ایدوکنی اعلام ایدیکنه نیاز منظور شاهان لری بیورلنی ایچون تقدیم حضورهما یوزلری قلمغله اولبا بده امروزان شوقلو لارمانو مهابادو فدوتلو ولینعمت اخدم بادشاهم حضرتلریندر

BELGE IV (VGMA, Defter No:677, s.46-47)

Medîne-i Sarâybosna'da sâkin eşrâf, kuzât ve ulemâ ve sülehâ ve ye- niçeri ocağının hasekilerinden ve keşîdegân ve serdengeçdi ve ağavât ve 'alemdârânı ve ehl-i sükînin müsinn ü ihtiyârlarından cemm-i gafir meclis-i şer'e varub medîne-i Saraybosna'da hayrâtı vâkı' Gâzi İsa Beğ nâm sâhibü'l-hayrın âsâr-ı hayriyyelerinden Saray'da vâkı' hamâm ve evkâf-ı sâ'ire hâsılâtı medîne-i Saray'da olan zâviyesi mesâlihine Saray'da olan evkâfı için tertîb itdiği vakfiye-i ma'mûlün-bihâsında şart ve ta'yîn eylediği vech üzere derc ve tastîr ve tevliyetini ibtidâ kendi nefesine ba'd-ı vefât veled-i es'adları Mîr Mehmed'e ve Mîr Mehmed'in evlâd-ı evlâdına batnen-ba'de-batnin ve karnen-ba'de-karnin zükûr ve inâsından aslah ve erşedine ve ba'de'l-inkırâz-ı evlâd 'utekânın zükûr ve inâsından aslah ve erşedine karnen-ba'de-karnin şart ve ta'yîn ve sekiz yüz altmış altı târihiyle müverrah vakfiyye-i ma'mûlün-bihâ mantûkınca medîne-i Üsküb'de sâkin evlâddan Sâfizâdeler ber-mûceb-i şurût-ı vakfiyye mütevellî iken vakt-i istîlâda İsa Beğ Zâviyesi muhterik olub eser-i binâ yoğiken ashâb-ı hayrâtdan el-Hâcc Mahmûd nâm kimesnenin müşârün-ileyh İsa Beğ evkâfı arsalarından mukâta'a ile isticâr itdiği arsa-yı mevkûfede binâ eylediği Mevlevîhâne Zâviyesinde poşt-nişîn olan Şeyh Osman Zâviye-i el-Hâcc Mahmud'a meşrûta ve merbûta Kuru Bağçesi ile sâ'ir arâzi-i mevkûfesine kanâ'at etmeyub mutasarrıf olduğu el-Hâcc Mahmud Zâviyesi'ni İsa Beğ Zâviyesi'dir deyu İsa Beğ Zâviyesi'ne ber-mantûk-ı vakfiyye şart ve ta'yîn olunan mahsûle birkaç sene ta'aruz ve bu hilâlde tevliyeti dahi poşt-nişîn olanlara meşrûtadır deyu berât-ı celîlü's-şân ısdâr ve el-hâletü-hâzihi Sâfizâdelerden mütevellî bulunan Osman'ı ihzâr ve iki yüz bir senesinden iki yüz on dört senesi hitâmına değin vakf-ı mezbûrun hesabını ma'rifet-i şer' ve bâ-fermân-ı 'âlî mübâşir ta'yîn olunan zu'âmâdan el-Hâcc Abdüllatif ve Bosna Vâlisi tarafından ta'yîn olunan Hasan Ağa ma'rifetiyle rü'yet ve bâ-fermân-ı 'âlî İsa Beğ evkâfını cümleten Şeyh-i mûmâ-ileyh zabt ve hâsılâtını kabz ve Sâfizâde Osman emr-i celîlü's-şâna imtisâlen keff-i yed idüb lâkin vakf-ı mezbûr Bosna'nın fethinden bir sene mürûrunda ve âbâ ü ecdâdımızın zamânlarından bu ana gelince Üsküb'den evlâd-ı vâkıf mütevellî olagelüb bu vakf-ı mebrûr diyârımızın temeli ve mûcib-i 'izz ü şerefi olduğundan gayrı şartü'l-vâkıf ke-nassı's-şâri'a buyu- rulmağla üç yüz seneden sonra evlâd-ı vâkıfın mahrumiyetine rızâ-yı 'aliyye olmayacağı cezmen ma'lûmumuz olmağla şurût-ı vakfiye ve şart-ı vâkıfı bir def'a alâ vechi's-sıhha der-'aliyyeye ifâde ve istirhâm

mûcib-i diyânet [ve] vâcibe-i zimmetimiz olduğundan işbu takrîr ve istirhâmımızı hasbeten li'llâhi'l-müte'al i'lâm eylemek matlûbumuzdur deyü ilhâh u ibrâm etmeleriyle ve istid'â ve takrîrleri yedlerinde olub mazmûnu sâbit ve vakfiyeye muvâfık olmağla vâkı'-ı hâli 'alâ vukû'ihî Saraybosna Kādısı Şeyhzâde es-Seyyid Mehmed Said Efendi 'arz ve ahâlisi mahzar-birle inhâ etmeleriyle 'izzetlü Bâbü's-sa'âde Ağası nezâretinde olan evkâfdan Bosnasaray'nda vâkı' merhûm Gâzi İsa Beğ câmi'-i şerîfi vakfının bâ-'öşr-i mahsûl tevliyeti ekber ve erşed evlâd-ı vâkıfdan Hâcî Mehmed Beğ ve evlâdından Osman bin Mustafa Beğ iştirâken ber-vech-i meşrûta üzerlerinde iken mezbûr Mehmed Beğ'in hissesi mahlûlünden bin yüz seksen dört senesinde Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âde Ağası 'arzıyla müştereki Osman bin Mustafa'ya tevcîh ve seksen yedi senesinde vâkı' cülûs-ı hümayûnda tecdîd-i berât eyleyüb hâlen üzerinde olduğu Küçük Evkâf Muhâsebesi'nden ve Saraybosna'da kâ'in ashâb-ı hayrâtdan merhûm İsa Beğ ibn İshak Beğ nâm sâhibü'l-hayrın binâ eylediği Mevlevîhâne fukarâsına meşrûta evkâfın mütevellisi olmayub lâzımdur deyu bin iki yüz on üç senesi Şevvâlinde ber-vech-i hasbî Mevlevîhânedeki post-nişîn olan Şeyh Osman Dede'ye bâ-'arz-ı hâl tevcîh olunduktan sonra Mevlevîhâne-i mezbûrenin post-nişînliğine 'Askerî berâtıyla mutasarrıf ve zâviye-i mezbûrede ikâmet iden fukarâ ve sâ'irelere it'âm-ı ta'âm eylemek üzere zâviye-i mezkûreye vakf ve tahsîs olunan Nefs-i Medîne-i Saray'da vâkı' hamâm ve sâ'ir müsakkafât ve evkâfı mahsûlü ber-müceb-i defter-i hâkânî post-nişîn olanlar tarafından ahz olunagelmiş iken vâkıf-ı mûmâ-ileyh İsa Beğ'in Kasaba-i Üsküb'de binâ eylediği câmi' ve 'imâret ve medresesine vakf ve ta'yîn eylediği kurâ ve evkâf-ı sâ'iresi mahsûlü dahi kadîmden berü evkâfı mütevellisi tarafından ahz ve ehadü-hümâ âharın vakfi mahsûlüne ta'arruz itmeyüb ve evkâf-ı mezkûrenin gayr-i ez-kuyûd-ı defter-i hâkânî bir mahalde vakfiyesi ve şerâ'it-i vakfına dâ'ir bir kayd dahi olmayub ve zâviye-i mezkûreden gayri Nefs-i Kasaba-i Saray'da câmi' ve 'imâret ve medresesi yoğiken Üsküb sâkinlerinden Hâcî Mehmed nam kimesne Üsküb'de olan evkâfına 'adem-i kanâ't-birle Nefs-i Medîne-i Saraybosna'da vâkı' zâviye-i mezkûre mahsûlünü dahi ahza tasaddî ve ba'dehu tevliyet-i merkûma yine evlâd-ı vâkıfdan Osman bin Mustafa'ya tevcîh olunub ol dahi Bosna'da vâkı' zâviye-i mezkûre mahsûlüne itâle-i dest ve müdâhalesi men' için emr-i alî sadır olmuşiken yine mücâb olmayub müdâhaleden hâli olmamağla müdâhalesi men' buyurulmak bâbında merkûm Osman bâ-'arz-ı hâl istid'â ve Konya'da hazret-i Mevlânâ sülâlesinden seccâde-nişîn es-Seyyid eş-Şeyh el-Hâcc

Mehmed 'arz etmekle Küçük Evkâf Muhâsebesi'nde mukayyed olan tevliyet kaydı der Kasaba-yı Üsküb deyü tasrîh olunub ve şeyh-i mûmâ-ileyhin 'Askerî Rûznâmçesi'nden aldığı berâtı kaydı bâlâsına dahi şerh virilmek için başka başka 'ilm u haberleri i'tâ ve Saraybosna'da vâkı' zikr olunan Mevlevî Zâviyesinin vakfı tevliyeti ber vech-i hasbî post-nişîn olan mûmâ-ileyh eş-Şeyh Osman Dede'ye ba'd-ez-în her kim post-nişîn olur ise ana tevcîh olunmak şartıyla bin iki yüz on dört senesi Recebinde Rikâb-ı Hümâyûn Defterdârı es-Seyyid Mehmed Şerif Efendi i'lâmıyla müceddeden Nişân-ı Hümâyûn tarafından berât i'tâ ve virilen berât-ı 'âlî-şânın 'unvânına mücebince 'amel oluna deyu mübârek hatt-ı hümâyûn keşide kılındığı Dîvân-ı Hümâyûnda Nişân Defterinden derkenâr olunmağın Defterhâne-i 'Âmirede merhûm İsa Beğ Zâviyesi vakf-nâmesinde evkâf-ı mezbûr mahsûlü zâviyesine meşrûta olub cihet-i meşihat ve kitâbet ve cibâyet re'y-i mütevellîye meşrûtadır âyende ve revendeye it'âm-ı ta'âm için mesârifine sarf itmek üzere defter-i evkâfda muharrir kalemiyle tahrîr ve Mevlevîyye zâviyesine dâ'ir bir nesne tahrîr olunmayub Mevlevîhâne zâviyeleri seccâde-nişîn olanların icâzet-nâmeleriyle zabt olunub işbu İsa Beğ'in Zâviyesi mütevellî re'yine ihâle olunduğuna binâ'en Mevlevîhâne zâviyesi olmadığı zâhir ve Mevlevîhâne zâviyesi olmak üzere merkûm Osman Dede'nin ibtidâ 'Askerî'den berât ve ba'dehu mütevellisi olmayub lâzımdır deyu iki yüz on üç senesinde müceddeden yine 'Askerî Rûznâmçesi'nden tevliyet berâtı ihdâs ve ba'dehu Nişân-ı Hümâyûn'a nakl ile seksen dört senesinden berü evlâd-ı vâkıfdan ber-vech-i meşrûta mütevellisi Osman bin Mustafa'nın tevliyeti vakfına müdâhale eylemesi hilâf-ı defter-i hâkânî ve mugâyir-i kuyûdât ve kadîm olub ancak merkûm Osman Dede berâtı 'unvânına hatt-ı hümâyûn keşide itdirmiş olmağın 'arz olunduğu üzere tevliyet-i mezbûre hâlen üzerinde olan merkûma kemâ fi'l-evvel ibkâ ve muhdes berâtların kaydları terkîni mübârek rikâb-ı müstetâba bâ-takrîr 'arz olunduka sâdır olan hatt-ı hümâyûn mücebince tevliyet-i mezbûre meşrûtiyyet üzere hâlen üzerinde olan Osman bin Mustafa'ya kemâ fi'l-evvel ibkâ ve yedine berât-ı 'âlîşân i'tâ ve hilâf-ı defter-i hâkânî muhdes berâtların kaydları terkîniçün başka başka 'ilm u haberleri virilmek ricâsına Nâzır-ı Vakf Bâbüs's-sa'âde Ağası 'izzetlü Osman Ağa 'arz etmekle şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mücebince hilâf-ı defter-i hâkânî 'Askerî Rûznâmçesi'nden ihdâs ve ba'dehu Nişân'dan virilen berât kaydları terkîniçün başka başka 'ilm u haberleri virilmekle tevliyet-i merkûme meşrûtiyyet üzere hâlen üzerinde olan Osman'a kemâ fi'l-evvel ibkâ ve berâtı i'tâ olunmak. Fî 20 Ş sene 1215

BELGE V (BOA, C.EV. 53-2631)

Der-i devlet mekîne ‘arz-ı bende-i kemîne budur ki Nezâretimizde olan evkâftan Sarâybosna’da vâkı‘ Gazi İsa Beğ ibnü’l-merhûm İshak Beğ vakfından vazîfe-i mu‘ayyene ile Nefs-i Saray’da binâ eylediği zâviyenin zâviyedârlık ve meşihatini ‘utekâsının ebnâsına ve ebnâ-yı ebnâsına batnen ba‘de-batnin re’y-i mütevellî ile şart ve ta’yîn eylediği kaleminde mukayyed vakfiye-i ma‘mûlun-bihâsında musarrâh ve ber-mûceb-i vakfiye-i ma‘mûlun-biha re’y-i mütevellî ile hîn-i vaz‘ından bu ana gelince evlâd-ı ‘utekâdan olanlar bilâ-berât mutasarrıf olagelüb ve zâviyedârlık ve meşihatını mütevellî olanlar evlâd-ı ‘utekâdan her kime re’y iderler ise anlar mutasarrıf olagelmışler iken bu esnâda ecânibden ba‘zı kimesneler hilâf-ı şart-ı vâkıf zâviyedârlığa müdâhale sevdâsında olmalarıyla zâviye-i mezbûrenin zâviyedârlık ve meşihati evlâd-ı ‘utekâdan bâ’is-i ‘arz-ı rıkkıyyet Ahmed Halife’ye şart-ı vâkıf üzere ber-vech-i meşrûta tevcîh ve yedine müceddeden berât-ı ‘âlîşân ‘inâyet buyurulmasını vakf-ı mezbûrun mütevellisi inhâ itmekle vech-i meşrûh üzere merkûm kûllarına müceddeden tevcîh ve yedine berât-ı ‘alî i’ta buyurulmak ricâsına der-i devlet-medâra ‘arz olundu.

Bâkî fermân der-‘adlındır.

es-Seyyid Salih Ağa, Ağa-yı Bâbü’s-sa‘âdeti’ş-şerife.

Kaydı ve şurûtu

Ber-mûceb-i Defter-i Hazîne-i ‘Âmire

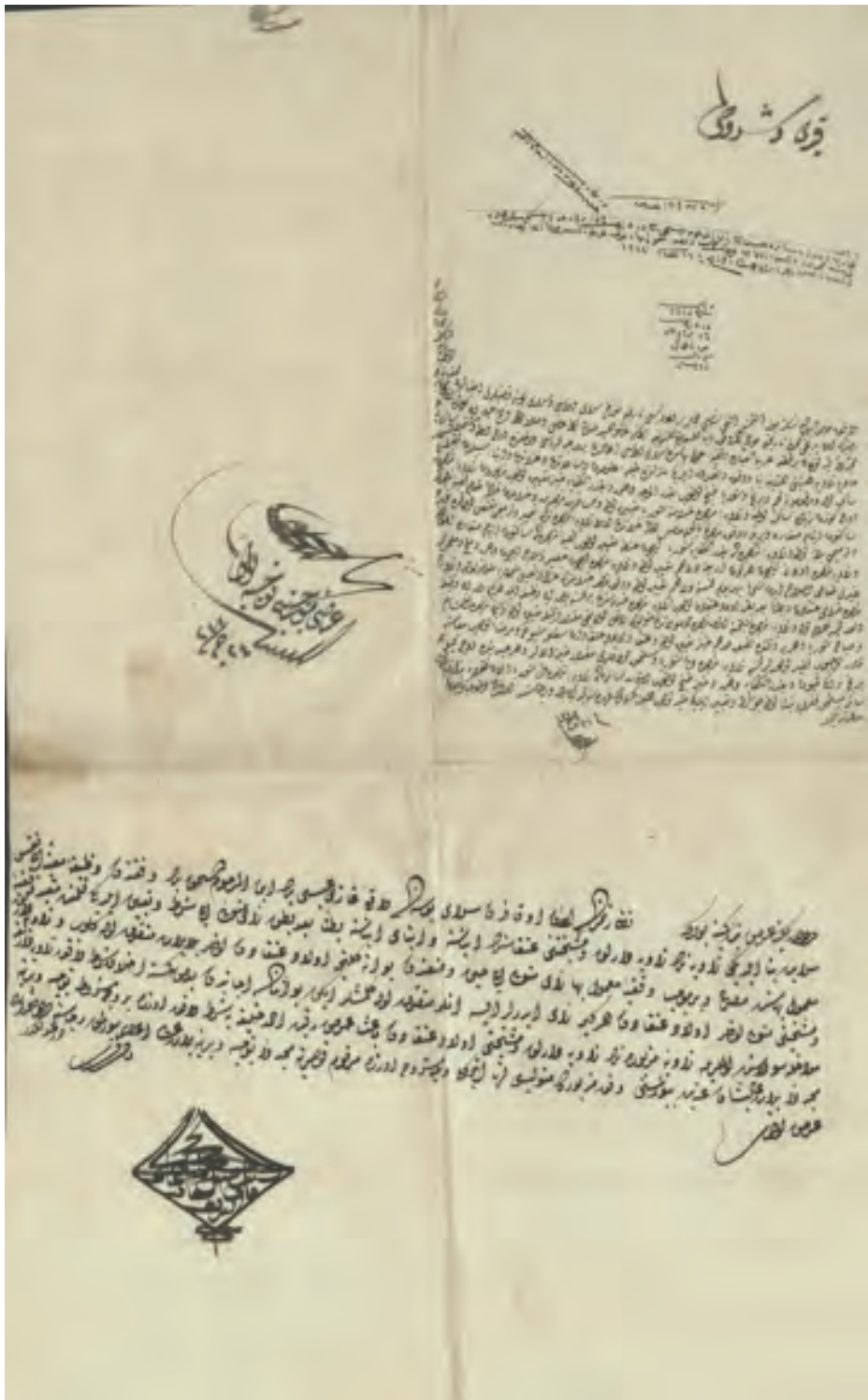
Der-nezâret-i hazret-i Ağa-yı Bâbü’s-sa‘âdeti’l-‘aliyye

Vakf-ı ‘imâret ve hayrât-ı sâ’ire-i İsa Beğ ibnü’l-merhûm İshak Beğ der-dâhil-i Karye-i Brodçe ve Üsküb ve gayrihu kayd-şoden müceddeden be-Muhâsebe-i Evkâf-ı Küçük ber-mûceb-i vakfiye-i ma‘mûlun-bihâ bâ-‘arz-ı ‘izzetlü es-Seyyid Salih Ağa Ağa-yı Bâbü’s-sa‘âdeti’l-‘aliyye en-nâzır ve bâ-fermân-ı ‘âlî el-vâkı‘ fi 17 Receb sene 1217

Berât-ı Şeyh-i zâviye der-dâhil-i Karye-i Brodçe min-a‘mâl-i Saray Ovası Vâkıf-ı mûmâ-ileyhin sekiz yüz altmış altı senesi Cumâde’l-ulâsı târihiyle müverrah Sarayovası ve Saraybosna kâdıları imzâlarıyla mûmzât olub bin iki yüz on yedi senesi Recebinin on yedinci günü târihiyle müverrah Nâzır-ı Vakf Bâbü’s-sa‘âdeti’ş-şerife Ağası ‘izzetlü es-Seyyid Salih Ağa ‘arzi ve sâdır olan fermân-ı ‘âlî ile Küçük Evkâf Muhâsebesi’ne müceddeden kayd olunan bir kıt’a ‘Arabiyyü’l-ibâre

vakfiye-i ma'mûlün-bihâsında Sarayovası a'mâlinden Brodçe karyesi dâhilinde üç oda ve müştamilât-ı sâ'ireyi hâviye zâviye hey'eti üzerine binâ ve vakf ve tasadduk eylediği menzilinde talebe-i 'ulûmdan ve sâdâtdan ve guzâtdan ve ebnâ-yı sebîlden fukarâ-yı Müslimîn sâkin ola ve merkûmûna lahm ve pirinç ve şorba tabh olunub bi-kadri'l-hâce dühn ve bi-kadri'l-kifâye hubz ta'yîn olunub mezbûrûn zâviye-i mezkûrede üç günden ziyâde sâkin olmaya ve zâviye-i mezbûre hüddâmına şorba ta'yîn oluna ve müsâfirîn-i mezbûrîn ve hüddâmdan kalan ta'âm kasaba-i mezbûrede sâkinûn eytâm-ı sigâra virile ve vakf-ı mezbûrun bi'l-cümle hâsıl olan gallâtından evvelâ zâviye-i mezbûrenin ta'mîr ve termîmi muktezî oldukda ta'mîr ve termîmi bed' oluna ve zâviye-i mezkûrede bi-kadri'l-kifâye şorba için hinta ta'yîn olunub kasaba-i mezbûrede sâkinûn eytâm-ı sigâra i'ta oluna ve zâviye-i mezkûre odunu için her gün erba'ate derâhim ta'yîn oluna ve zâviye-i mezbûre için hasır ve sirâc için dühn ve milh ve milhden gayrı ta'âmı ıslâh iden şeyi beher-yevm hamsete derâhim ta'yîn oluna ve vakf-ı mezbûr hüddâmının 'azl ü nasbî mütevellîye mufavvaz ola ve zâviye-i mezbûre hüddâmı 'utekâdan ve batnen-ba'de-batnin evlâd-ı 'utekâdan olub zâviye-i mezbûre hademesinden bir kimesne berât ile vazîfe almaya her kim berât ile vazîfe alur ise harâm ola ve zâviye-i mezbûre şeyhine evkâf-ı mezbûre mahsûlatından mütevellinin râzî olduğu mikdâr vazîfe ta'yîn oluna ve şeyh-i mezbûre ahşâm ve sabâh şorba ve her bir vakitte nısf dirhem hubz ta'yîn oluna ve 'utekâ ve evlâd-ı 'utekâ ve ak sakallu şüyûh ve marzâ olub ma'âşa kâdir olmayub fakîr olurlar ise zâviye-i mezbûreden şorba ve müstehak oldukları mikdâr hubz alalar. Ve her 'ıydeynde üç kile pirinç ve iki koyun ve bi-kadri'l-kifâye dühn ve hubz tabh olunub evkât-ı sâ'irede zâviye-i mezbûreden şorba alan fukarâya bezl ve ziyâdesi sâ'ir müstehak-ı fukarâya bezl oluna deyu şart ve ta'yîn eylediği mukayyed olub henüz kimesnenin 'uhdesine kayd ile berât verilmemiştir. Emr ü fermân devletlü inâyetlü Sultânım hazretlerindir. Fi 21 C sene 1218

**'Arzı mücebince tevcîh olmak
buyuruldu
24 C sene 218**

BELGE VI (BOA, C.EV. 426-21551)

Hakk Celle ve ‘Alâ

Şevketlü, kudretlü, mehâbbetlü, ‘azametlü Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretlerinin mübârek ve mes‘ûd vücûd-ı hümâyûnların cemî‘ hatâyâ ve hatarlardan emîn eyleyüb dâ‘ima a‘dâ-yı dîn üzerine gâlib ve muzaffer eyleye. Amin.

Arz-ı hâl-i kullarıdır ki Saraybosna'da vâkı‘ merhûm Gâzi İsa Beğ'in evkâfi binâ ve ihyâ eylediği zâviye-i Mevlevîhânesine vakf [ve] şart eylediği ol esnâda Defterhâne-i ‘Âmireye kayd ü sebt buyurulub bu dâ‘îleri iki def‘a mübârek ve müteyemmen hatt-ı hümâyûn ile müte‘avven berât-ı şerîf-i ‘âlîşân ile mutasarıf olub üzerimden hasîm Mustafa ve babası Osman âhar eyâletde vâkı‘ medine-i Üsküb‘de kâ'in ‘ale‘l-istiklâl vakfî mütevellisi kendine cerr ü menfa‘at ziyâde olmağičün hilâf-ı Defterhâne-i ‘Âmire da‘vâsına muvâfık Arabiyyü‘l-‘ibâre sekiz yüz altmış târîhiyle müverrah sahte vakfiye sûreti düzüb ma‘mûlün-bih ‘alâmet ve nişândan ‘ârî mazmûnı şer‘île sâbit olmak dâ‘ire-i imkândan hâric kuyûdât-ı ‘atıka-i Defterhâneye mugâyir ber-takrîb bir buçuk sene mukaddem Küçük Evkâf Kalemi'ne kayd itdirüb ba‘dehu ber-takrîb sahte vakfiye sûreti şurût-ı müzevveresine binâ iderek iğmâz ile müfettiş efendi i‘lâmıyla ‘ale‘l-istiklâl Bosna'da vâkı‘ zâviye evkâfi fekk ile üzerimizden ref‘ idüb gadr-ı ‘azîm olmağla merâhim-i mâlâ-nihâye-i ‘aliyye-i mülûkânelerinden mutazarrı‘dır ki rızâ‘en li‘llâhi te‘âla ve hazret-i Mevlânâ ruhâniçün Küçük Evkâfa kayd olunan sûret-i vakfiye-i merkûm-ı ma‘mûlun-bih ‘alâmet ve nişândan ‘ârî ve dört yüz yıllık Defterhâne kuyûdâtına mugâyir olduğu der-kenâr buyurulub ma‘lûm-ı Hüsrevâneleri buyuruldukda kaydı ref‘ ve terkîn ve ‘ale‘l-istiklâl zaviyemizin evkâfi kemâ-fi‘s-sâbık ibkâ ve mukarrer buyurulmak niyâzıyla arz-ı hâle ictisâr olundu. Fermân şevketlü, kudretlü, mehâbetlü, ‘azemetlü Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretlerininindir.

Bende

Osman Dede

Zâviyedâr

Zikr olunan vakfiye bi‘l-ih ticâc mı kayd olunmuşdur

Ne vechle ise Küçük Evkâf Kalemi'nden der-kenâr oluna

Vakfiye-i mezkûre bi‘l-ih ticâc kayd olunmayub bin iki yüz on yedi senesi Recebinin on yedinci gününde Nâzır-ı Vakf Bâbüs's-sa‘âdeti‘ş-

şerîfe Ağası ‘izzetlü es-Seyyid Salih Ağa ‘arzı ve sâdır olan fermân-ı ‘âlî mücebince sebt ü kayd olunmuşdur. Emr ü fermân devletlü, ‘inâyetlü Sultânım hazretlerindir.

Fi 5 CA. sene 1218

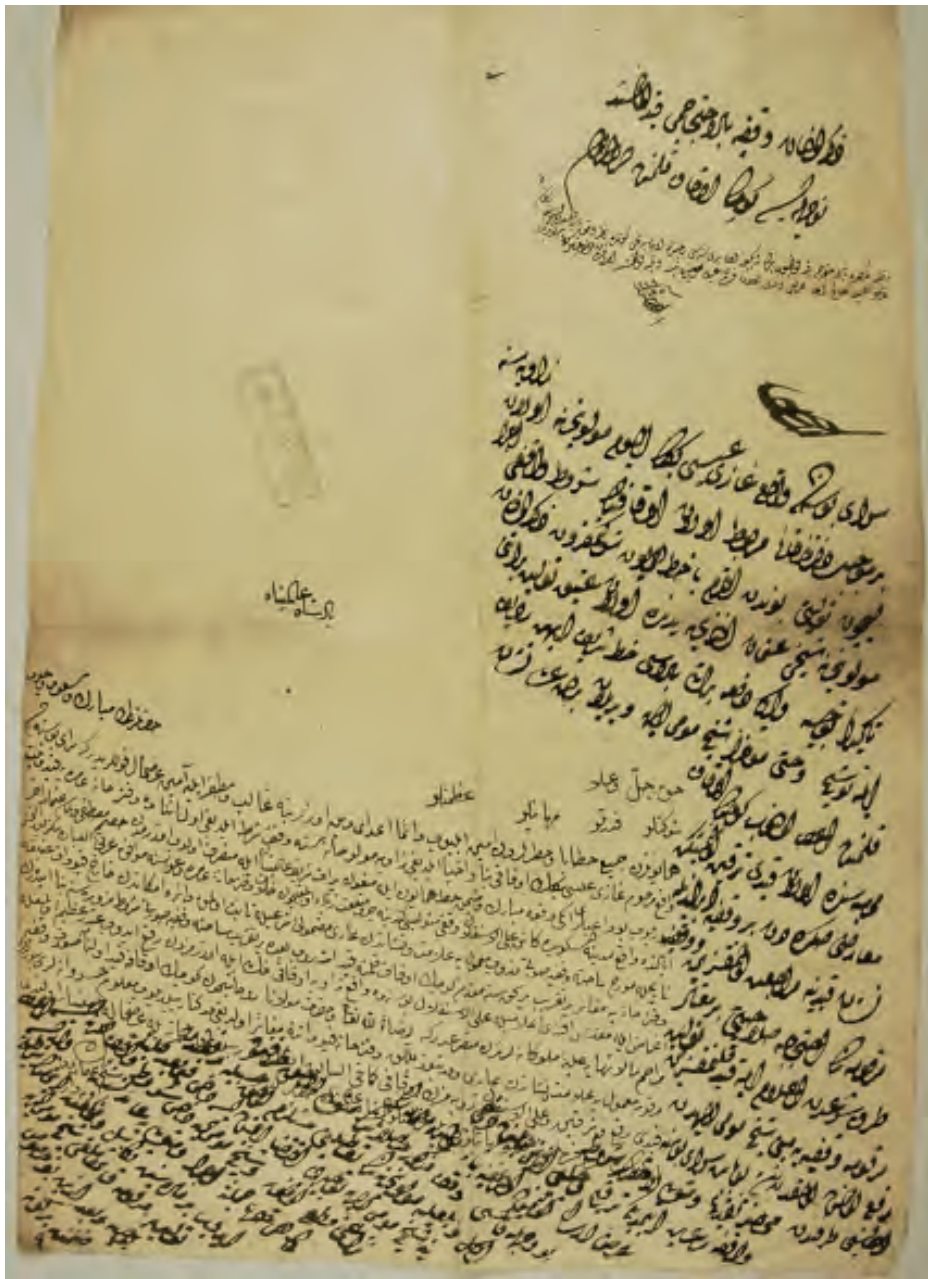
Sahh

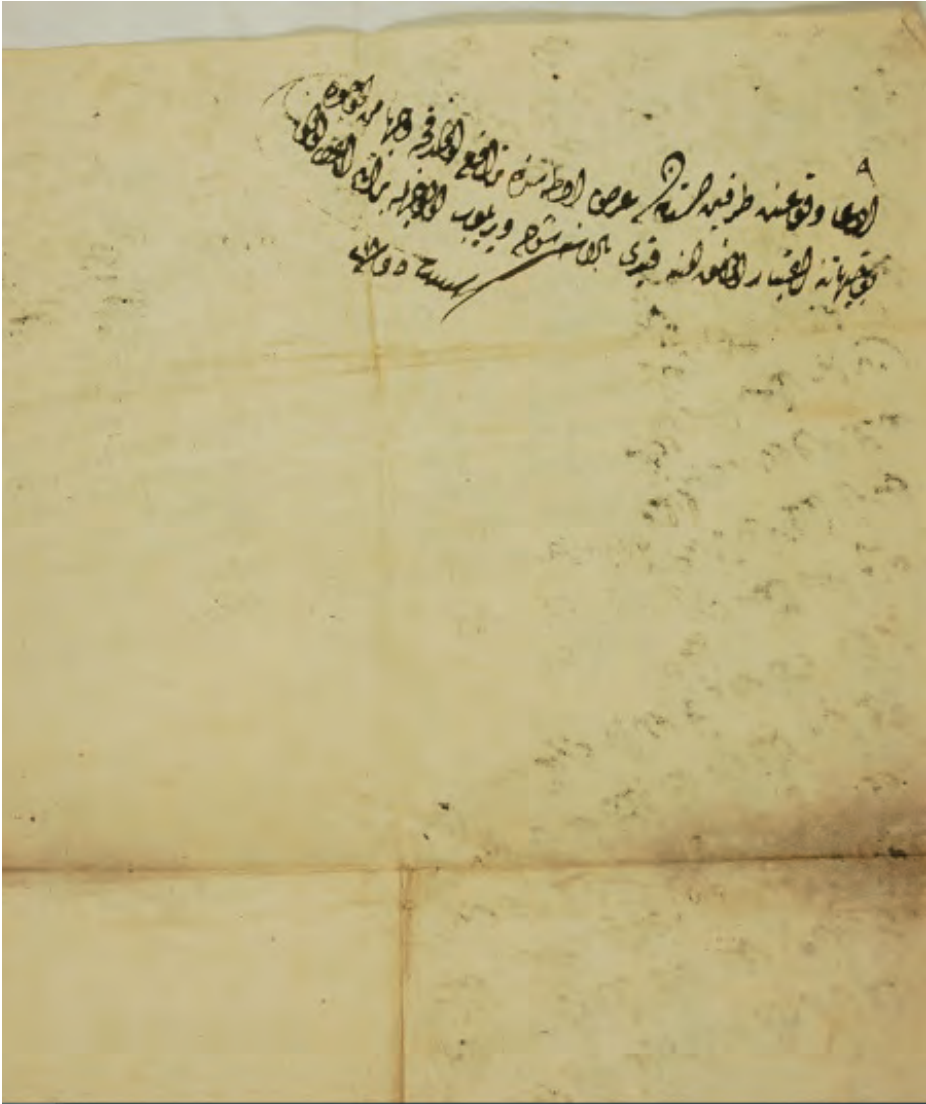
Saraybosna’da vâkı‘ Gâzi İsa Beğ’in el-yevm Mevlevîhâne olan zâviyesine ber-müceb-i defter-i hâkânî merbût olan evkâfının şurût-ı vâkıfı icrâ için tevliyeti bundan akdem bâ-hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn zikir olunan Mevlevîhâne Şeyhi Osman Efendi’ye yedinde olan ‘atık tevliyet berâtı te’kîden tevcîh ve iki def’a berâtı bâlâsı hatt-ı şerîf-i übbehet-redîf ile tevşîh ve hatta mu’ahharen şeyh-i mûmâ-ileyhe virilen berât-ı ‘âlî Nişân Kaleminden i’tâ olunub Küçük Evkâf Muhâsebesi’nde olan kaydı terkîn olunmuş iken mu’ârızı sonradan bir vakfiye ibrâzıyla Nişân kaydına mürâca‘at olunmaksızın ve vakfiye-i merkûmenin ihticâca salâhiyyeti ber-mu’tâd taraf-ı şer‘den i’lâm ile kayd kılınmaksızın tevliyet-i merkûme vakfiyeye mebnî şeyh-i mûmâ-ileyhden ref’ olunmuş olmakdan nâşî bu bâbda Saraybosna ahâlisi tarafından mahzar takdîm ve müteveli-i lâhıkın şurût-ı vâkıfa ri‘âyet itmediği terkîm ve Çelebi Efendi cânibinden dahi ‘arz ü irsâl olunmuş olduğuna binâ’en tevliyet-i mezbûre bu vechle kalması vakf-ı mezkûr hâsılâtının müteveli-i lâhık tarafından ekl ü bel’ ile Mevlevîhâne’nin ta’tîlini müstelzim olmak hasebiyle ref’inden yine şeyh-i mûmâ-ileyhe tevcîhi iktizâ itmiş ise dahi fî-mâ-ba’d külliyyen nizâ‘ı kat’ olunmak ve şeyh-i mûmâ-ileyh dahi şurût-ı vâkıf her ne ise kemâ-hiye-hakkîhâ cümleten icrâ ve müteveliye ‘âid nesne var ise i’tâ idüb bir mâddesinde tekâsül ve muhâlefet itmek şartıyla tevliyet-i merkûme kâ’im-makâmlığı şeyh-i mûmâ-ileyhe tevcîh ve ba’d-ez-în bu husûs zımnında bir gûne

[varağın arkası]

iddi‘â vukû’ında tarafeyn Âsitane’de ‘arz odasında terâfu’ olmadıkca vechen mine’l-vücûh tevcihâtına i’tibâr olunmamak üzere kaydı bâlâsında şerh virilub ol vechle berâtı i’tâ olunmak buyuruldu

5 CA 218

BELGE VII (VGMA, Defter No: 687, s.90-92)

Bosna Vâlisine ve Kādısına hüküm ki

Saraybosna Kādısı es-Seyyid Mehmed Şakir zîdet fezâ'ilehunun der-sa'âdetime gönderdiği bir kıt'a memhûr i'lâmı mefhûmunda medîne-i Saraybosna'da vâkı' Gâzi İsa Beğ Vakfı Mütevellisi Mustafa Halife ibn Osman Beğ meclis-i şer'-i şerife varub şöyle takrîr-i kelâm ider ki bâ-berât-ı 'âlî-şân mütevellisi olduğu vakf-ı mezbûrun vakfiye-i ma'mûlün-bihâsında Saraybosna'da vâkı' zâviyesinin mesârifinden fazlası Üsküb'de binâ eylediği 'imâretine sarf oluna deyü musarrâh ve Saraybosna'da olan zâviyesi vakfı ve Üsküb'de vâkı' 'imâret ve hamâm ve 'akârât-ı sâ'iresi vakfı vakf-ı vâhid olmak üzere bâ-'öşr-i mahsûl tevliyeti ekber ve erşed evlâd-ı vâkıfa meşrûta ve pederi Osman Beğ evlâd-ı vâkıfdan olub ber-mûceb-i şart-ı vâkıf tevliyet-i mezkûreye Mâliye berâtıyla mutasarrıfiken medîne-i Saraybosna sükkânından eş-Şeyh Lütfullah'ın babası Osman Dede mutasarrıf olduğu Saraybosna'da vâkı' merhûm el-Hâcc Mahmud'un Mevlevîhâne Zâviyesine meşrûta ve merbûta Kuru Bağçesiyle arâzî-i mevkûfesine kanâ'at eylemeyüb vâkıf-ı mûmâ-ileyh Gâzi İsa Beğ'in Saraybosna'da olan vakfı başka ve Üsküb'de olan vakfı başka olmağla mutasarrıf olduğu el-Hâcc Mahmud Zâviyesi Gâzi İsa Beğ Zâviyesidür deyü bin iki yüz on altı senesinde hilâf-ı inhâ ile merkûm Mustafa'nın babası mezbûr Osman Beğ üzerinden tevliyet-i mezkûreyi ref' ve 'Askerî'den ihdâs ve Nişân-ı Hümâyûn Kalemi'ne nakl eylediği berât ile tevliyet-i mezkûreyi tasarruf üzere iken babası mezbûr Osman Beğ yedinde olan vakfiye-i ma'mûlün-bihâ mantûkı üzere vâkıf-ı mûmâ-ileyh Gâzi İsa Beğ'in Saraybosna'da vâkı' zâviyesi vakfı ve gerek Üsküb'de olan 'imâreti vakfı vakf-ı vâhid olub tevliyeti dahi ber-mûceb-i şart-ı vâkıf Mâliye berâtıyla evlâd-ı vâkıfdan babası mezbûr Osman Beğ üzerinde olduğundan mezbûr Osman Dede'nin hilâf-ı inhâ ile tevliyet-i mezbûreyi başka başka vakfdır deyü mezbûr Osman Beğ'in üzerinden ref' ve kendi üzerine 'Askerî'den berât itdirmesi hilâf-ı şart-ı vâkıf ve mugâyir-i şer'-i şerif olmağla bin iki yüz on yedi senesinde tevliyet-i mezkûre vakf-ı vâhid olmak üzere mezbûr Mustafa Beğ babası mezbûr Osman Beğ'e meşrûtiyyet üzere ibkâ ve mezbûr Osman Dede'nin hilâf-ı inhâ ile ısdâr itdirdüğü 'Askerî berâtının kaydı ref' ve terkîn olduktan sonra babası mezbûr Osman Beğ vakf-ı mezbûru bi't-tevliye tasarruf üzere iken vefât itmekle ber-mûceb-i şart-ı vâkıf tevliyet-i mezkûre kendüye tevcîh ve Mâliye berâtıyla mutasarrıf iken iki yüz otuz senesinde merkûm şeyh Lütfullah'ın babası mezbûr

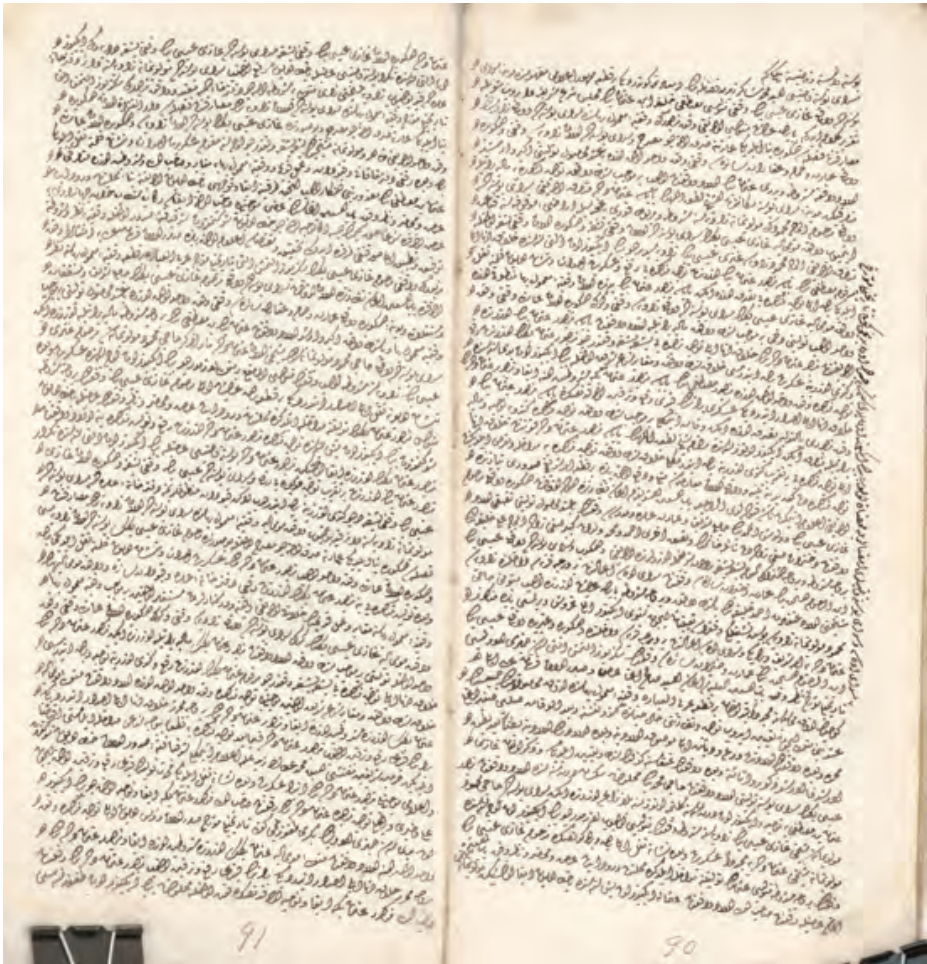
Osman Dede fevtinden hilâf-ı inhâ ile tevliyet-i mezkûreyi ber-takrîb kendü üzerine berât itdirmekle hilâf-ı şart-ı vâkîf tevliyet-i mezkûreye müdâhale ve ta'arruz eylediğinden tevliyet-i mezkûreden keff-i yedine tenbîh ve vâkî' olan mu'ârazası men' ü def' olunmak bâbında bir kıt'a emr-i şerîfim sudûru niyâzında olduğu i'lâm itmekden nâşî kuyûda lede'l-mürâca'a Bâbü's-sa'âdeti'ş-şerîfem Ağası nezâretinde olan evkâfdan Üsküb'de vâkî' merhûm Gâzi İsa Beğ ve velediş Ahmed Beğ câmi'-i şerîf ve 'imâret-i 'âmire ve medresesi vakfının bâ-'öşr-i mahsûl tevliyeti nısfı evlâd-ı vâkîfdan duhterân-ı Safizâde'den Naile Hanım'ın ve nısf-ı âharı Ahmed ve Mehmed veledân-ı kebîr-i Safizâde el-Hâcc Ali Halife'nin ber-vech-i meşrûta ve ber-vech-i iştirâk el-yevm başka başka berâvât-ı şerîfimle üzerlerinde olduğu ve Üsküb ve Saraybosna'da vâkî' İsa Beğ ibni el-merhûm İshak Beğ 'imâret ve hayrât-ı sâ'iresi vakfından Sarayovası a'mâlinden Brodçe Karyesi dâhilinde zâviyesi meşihatini evlâd-ı 'utekâdan Ahmed Halife'nin bâ-şart-ı vâkîf ve ber-vech-i meşrûta ba-berât-ı 'âlî-şân üzerinde olub müteveffâ Hâcî Mahmud Mevlevîhâne Zâviyesi post-nişînliği ve fukarâsı ta'yinâtı için senevî iki yüz elli gurus virilmesi bâbında mezkûr Osman Dede'ye emr-i şerîf virildiği ve Sarayovası a'mâlinden Brodçe karyesi dâhilinde ve Üsküb'de ve gayride vâkî' İsa Beğ ibn el-merhûm İshak Beğ 'imâret ve hayrât-ı sâ'iresi vakfının sekiz yüz altmış altı senesi Cemâziye'l-evvellisi târihiyle müverrah Sarayovası ve Saraybosna kâdıları imzâlarıyla mûmzât olub bin iki yüz on yedi senesi Recebinin on yedinci günü târihiyle müverrah Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âdeti'l-'aliyyem Ağası es-Seyyid Salih Ağa 'arz ve sâdir olan fermân-ı âlî ile Küçük Evkâf Muhâsebesi'ne müceddeden kayd olunan bir kıt'a 'Arabiyyü'l-'ibâre vakfiye-i ma'mûlün-bihâsında evkâf mahsûlâtının cemî'sinin 'öşrünü mütevellî için ta'yîn idüb tevliyet ve nezâretini hâl-i hayâtında kendü nefesine ve ba'de'l-vefât sulbî sagîr oğlu Mehmed'e ve ba'dehu vâkîfın evlâdından ver' ü diyânet ile mevsûf evlâdına ve ba'dehu evlâdının evlâdına batnen ba'de batnin li-erşed fi'l-erşed zükûr ve inâsına ve ba'dehu vâkîfın 'utekâsına kezâlik şart ve ta'yîn eylediği ve zikr olunan Gâzi İsa Beğ'in Saraybosna tevliyeti evlâd-ı vâkîfdan Hâcî Mehmed Beğ mahlûlünden seksen dört senesinde evlâd-ı vâkîfdan mezbur Osman bin Mustafa'ya tevcîh ve iki yüz on dört senesine gelince otuz sene bilânizâ' üzerinde iken Saraybosna'da Hâcî Mahmud Mevlevîhânesi şeyhi Gâzi İsa Beğ Zâviyesi'ne meşrûta vakfın mütevellisi olmayub lâzımdır deyü bin iki yüz on üç senesinde Mevlevîhâne Şeyhi Osman Dede'ye müceddeden 'Askerî'den ve ba'dehu Nişân'a nakl ile berât virildikten

sonra merhûm Gâzi İsa Beğ vakfının ber-vech-i meşrûta mütevellisi Osman'ın tevliyetine müdâhale eyledikde mahallinden vürûd iden 'arz ve mahzar ve Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âdetim Ağası 'arzıyla ref'inden sâhib-i evveli evlâd-ı vâkıfdan Osman'a iki yüz on beş senesinde bâ-hatt-ı hümayûn ibkâ olunmuşiken Mevlevîhâne Şeyhi Osman Dede Üsküb'de olan Gâzi İsa Beğ vakfı başka Saraybosna'da Gâzi İsa Beğ vakfı başkadır diyerek iki yüz on altı senesinde tekrâr Bosna Kādısı 'arzıyla bâ-hatt-ı hümayûn ref' olunub Saraybosna Mevlevîhâne Zâviyesine dâ'ir Defterhâne-i 'Âmirede kayd bulunmayub zâviye meşîhati re'y-i mütevelliiye meşrûta ola deyu Defterhâne'de mukayyed ve vâkıf-ı mezbûrun sekiz yüz altmış altı târîhiyle müverrah vakfiye-i ma'mûlûn-bihâsında Saraybosna'da olan zâviyenin mesârifinden fazlası dârü'l-guzât olan Üsküb'de binâ eylediği 'imârete sarf oluna deyu musarrah ve bu sûretde Gâzi İsa Beğ'in Bosna'da olan zâviyesi ve Üsküb'de olan 'imâreti vakf-ı vâhid olduğu zâhir ve Mevlevîhâne meşîhatinin başka başka vakıfdır deyu üç sene mukaddem 'Askerî'den ihdâs ve Nişân Kalemi'ne nakl eylediği berât ve ba'dehu ref'ini defter-i hâkânî ve kuyûdât ve 'amel-i kadîm ve vakfiye-i ma'mûlûn-bihâya mugâyir ve sâhib-i evveli ve meşrûtiyet üzere mutasarrıfı Osman bin Mustafa'nın mağdûriyeti âşikâr olub ancak tarafına ibkâ ve tevcihi bâ-hatt-ı hümayûn olduğuna binâ'en mahallinden vürûd iden 'arz ve mahzar ve Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âde Ağası'nın 'arzı mücebince sâhib-i evveline ibkâsı Rikâb-ı Müstetâb-ı hazret-i cihândârîye 'arz olundukda şer'an hakk kimin ise ana tevcih oluna deyu hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn şeref-yâfte-i sudûr olmağla vakfiyeye nazar ve şurûtuna tevkîf ve tatbîk ile hakk kangî tarafda idüğü tahkîk ve muktezâsı i'lâm olunmak bâbında sâdır olan fermân-ı 'alîye imtisâlen vakf-ı mezbûrun vâkıfı merhûm Gâzi İsa Beğ'in sekiz yüz altmış altı târîhiyle müverrah 'Arabiyyü'l-'ibâre bir kıt'a vakfiye-i ma'mûlûn-bihâsına nazar olundukda Bâbü's-sa'âde Ağası nezâretinde olan evkâfdan Saraybosna'da vâkı' merhûm Gâzi İsa Beğ'in câmi'-i şerîf ve müsakkafât ve müstegallâtı ve medîne-i Üsküb'de vâkı' 'imâret ve hamâm ve 'akârât-ı sâ'iresi vakfı vakf-ı vâhid olmak üzere bâ-'öşr-i mahsûl tevliyeti ber-müceb-i vakfiyye-i ma'mûlûn-bihâ ve bâ-şart-ı vâkıf ekber ve erşed evlâd-ı vâkıfdan Osman Beğ bin Mustafa'nın ber-vech-i meşrûta mâliye berâtıyla üzerinde iken Saraybosna'da vâkı' Hâcî Mahmud Mevlevîhânesinin şeyhi olan Osman Dede mârrü'z-zıkr Hâcî Mahmud Mevlevîhânesi merhûm Gâzi İsa Beğ Zâviyesi'ne meşrûta olub vakfının mütevellisi olmamağla bir mütevellî lâzımdır deyu bin iki yüz on üç senesinde 'Askerîden ve ba'dehu Nişân-ı

Hümâyûn'a nakl ile ısdâr itirdiği bir kıt'a berât-ı 'âlî-şân ile merhûm Gâzi İsa Beğ vakfının ber-vech-i meşrûta mütevellisi mezbûr Osman Beğ'in tevliyetine müdâhale eyledikde mahallinden vürûd iden 'arz u mahzar ve nâzır-ı vakfın 'arzıyla bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn bin iki yüz on beş senesinde tevliyet-i mezkûre mezbûr Osman Dede üzerinden ref' ve tevliyet-i mezkûre yine evlâd-ı vâkıfdan mezbûr Osman Beğ'in üzerinde ibkâ olunmuşiken mezbûr Osman Dede Bosna Kādısı 'arzıyla bin iki yüz on altı senesinde tekrâr mezbûr Osman Beğ üzerinde ber-takrîb tevliyet-i mezkûreyi ref' ve Saraybosna'da İsa Beğ vakfı başka ve Üsküb'de olan Gâzi İsa Beğ vakfı başkadır deyü kendi üzerine berât itirdüb lâkin kuyûdât mantûklarınca Defterhâne-i 'Âmirede Saraybosna'da Mevlevîhâne Zâviyesine dâ'ir kayd bulunmayub vâkıf-ı mûmâ-ileyh vakfiye-i mamûlün-bihâsında Saraybosna'da olan zâviyenin mesârifinden fazlası Üsküb'de binâ eylediği 'imârete sarf oluna deyu musarrah olmağla bu sûretde merhûm Gâzi İsa Beğ'in Bosna'da olan zâviyesi ve Üsküb'de olan 'imâreti vakf-ı vâhid olub mezbûr Osman Dede'nin 'Askerî'den ihdâs ve Nişân-ı Hümâyûn Kalemi'ne nakl eylediği berât ve ba'dehu tevliyet-i mezkûreyi yine mezbûr Osman Beğ'in üzerinden ref'i Defterhâne-i 'Âmire ve kuyûdât-ı sâ'ire ve vâkıf-ı mûmâ-ileyhin vakfiye-i ma'mûlün-bihâsına mugâyir ve 'amel-i kadîmin hilâfı olduğu vakfiye ve der-kenârlardan müstefâd olmağın ber-mûceb-i vakfiye-i ma'mûlün-bihâ vâkıf-i mûmâ-ileyh Gâzi İsa Beğ'in gerek Saraybosna'da vâkı' zâviyesi vakfı ve gerek Üsküb'de olan 'imâreti vakfı vakf-ı vâhid olmağla tevliyeti ber-mûceb-i şart-ı vâkıf evlâd-ı vâkıfdan mezbûr Osman Beğ'in Mâliye berâtıyla üzerinde iken mezkûr Osman Dede'nin hilâf-ı inhâ ile tevliyet-i mezkûreyi başka başka vakıfdır deyu merkûm Osman Beğ'in üzerinden ref' ve kendi üzerine tevcîh ve berât itdirmesi hilâf-ı şart-ı vâkıf ve mugâyir şer'-i şerîf olmağın mûcebince tevliyet-i mezkûre vakf-ı vâhid olmak üzere evlâd-ı vâkıfdan mütevellî-i mûmâ-ileyh Osman Beğ'in üzerinde meşrûtiyet üzere ibkâ ve mezbûr Osman Dede'nin ber-vech-i muharrer hilâf-ı inhâ ile ısdâr itirdiği berâtının kaydı ref' ü terkîn olunub mezbûr Osman Dede fi-mâ-ba'd tevliyet-i mezkûreye kat'an bî-vech-i şer'î müdâhale eylememesi iktizâ eylediğın Haremeyn-i Şerîfeyn Müfettişi es-Seyyid Mehmed Ataullah zîde 'ilmihu i'lâm itmekle şeref-yâfte-i sūdûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ve i'lâmı mûcebince mezbûr Osman Dede'nin ibtidâ 'Askerî'den ve ba'dehu Nişân'a nakl eylediği muhdes tevliyetin kaydı ref' ve terkîn olunmak için 'ilm u haberi virilmeğle tevliyet-i mezbûre Osman Dede'nin ref'inden sâhib-i evveli mezkûr Osman Beğ'e

ibkâ ve tevcîh olunmak deyu bin iki yüz on yedi senesi Cemâziye'l-evvelinin yirmi dokuzuncu günü târîhiyle müverrah sâdır olan ru'ûs-ı hümâyûn ile tevliyet-i mezkûre vakf-ı vâhid olmak üzere evlâd-ı vâkıfdan mütevellî-i mûmâ-ileyh Osman Beğ'in üzerinde meşrûtiyet üzere ibkâ ve mezbûr Osman Dede'nin ber-vech-i muharrer hilâf-ı inhâ ile ısdâr itirdiği berâtının kaydı ref' ve terkîn olunub mezbûr Osman Dede'nin ref'inden sâhib-i evveli mezkûr Osman Beğ'e ibkâ ve tevcîh olundukdan sonra fevt olmağla mahlûlünden bin iki yüz on dokuz senesi Zi'l-hiccesinin on sekizinci gününde sulbî kebîr oğlu merkûm Mustafa Halife'ye bâ-şart-ı vâkıf tevcîh ve iki yüz yirmi üç senesi Cemâziye'l-âhirinin dördüncü gününde vâkı' olan cülûs-ı hümâyûnda dahi tevdîd-i berât itirdüb el-yevm tevliyet-i mezkûre bâ-berât-ı 'âlî-şân üzerinde olduğu Küçük Evkâf Muhâsebesi'nden ve Eyâlet-i Bosna'da vâkı' Nefs-i Saraybosna'da kâ'in ashâb-ı hayrâtdan müteveffâ İsa Beğ'in binâ eylediği Zâviye-i Mevlevîhâne'de ikâmet iden fukarâ ve sâ'ir âyende ve revendeye it'âm-ı ta'âm eylemek üzere zâviye-i mezkûreye vakf ve tahsîs olan Nefs-i Medîne-i Saray'da vâkı' hamâm ve sâ'ir müsakkafât ve evkâfı mahsûlâtının ber-vech-i hasbî zâviyesi vakfının tevliyetine mutasarrıf post-nişîn olan eş-Şeyh Osman Dede fevt olub zâviye ve tevliyeti mahlûl olduğu ve sulbî oğlu ve bâ-meşihat-nâme post-nişîni olan eş-Şeyh Lütfullah 'arz-ı hâliyle inhâ ve zâviye ve tevliyet-i mezbûre babası fevtinden kendüye virilmesini istid'â itmeğin mücebince zâviye ve tevliyet-i mezbûre babası mahlûlünden merkûm eş-Şeyh Lütfullah'a bin iki yüz otuz senesi Cemâziye'l-âhirinin yirmi dördüncü gününde tevcîh olunub virilen nişân-ı hümâyûnum bâlâsına mücebince 'amel oluna deyu hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnum keşîde kılınub sene-i mezkûre Receb-i şerîfinin on beşinci gününde kaydı bâlâsına şerh virilmiş olduğu Nişân-ı Hümâyûn tarafından bad'e'l-ihrâc husûs-ı mezkûrun muktezâ-yı şer'îsi fermân-ı 'âlî-şânımla bi'l-fi'l Rumili Kâdı'askeri Halil edâme Allâhu te'âlâ fezâ'iluhuya havâle olundukda mârrü'z-zikr merhûm Gâzi İsa Beğ vakfı mütevellîsi beynlerinde tevliyet ve müstegallât-ı vakf nizâ'ları şer'le görülecek mevâddan ve derûn-ı i'lâmda mezkûr'l-ism Mustafa Halife asitâne-i 'aliyyemde olub lâkin hasmı olan Mevlevî eş-Şeyh Lütfullah medîne-i merkûmede sâkin olmağla bu tarafda mürâfa'aları mümkün olmayub i'lâm-ı mezkûr dahi merkûm Mustafa Halife'nin hasmı gıyâbında takrîr ve istid'âsını ifâdeden 'ibâret olmağın bu sûretde mahallinde tarafeyn bi'l-müvâcehe mürâfa'aya havâle olunmak iktizâ eyledikde Kâdı'asker-i müşârün-ileyh memhûren i'lâm eyledikten sonra vakf-ı mezkûrun tevliyeti mukaddemâ

evlâd-ı vâkıfdan mezkûr Osman Beğ'e ibkâ ve tevcîh ba'dehu kat'an li'n-nizâ' müteveffâ Osman Dede'ye senevî iki yüz elli guruş ta'yînât bahâsı tahsîs olunduktan sonra şimdi oğlu eş-Şeyh Lütfullah tekrâr hilâf-ı inhâ ve mugâyir-i şart-ı vâkıf tevliyet nizâ'ında olmağla bermantûk-ı i'lâm ve kuyûd mahallinde tarafeyn bi'l-muvâcehe mürâfa'aya havâle olunmak üzere Bosna Vâlisine ve Kādısına hitâben bir kıt'a emr-i 'âlî-şânım i'tâsı re'y-i 'âlî-şânıma menût idüğün bi'l-fi'il Nâzır-ı Vakf Bâbü's-sa'âdeti'l-'aliyyem Ağası es-Seyyid Mustafa dâme 'uluvvuhu dahi memhûren i'lâm itmekle imdi i'lâmları mûcebince tarafeyn bi'l-muvâcehe mahallinde terâfu'-ı şer' ve ihkâk olunmak bâbında Bosna Vâlisine ve Kādısına hitâben kaleminden emr-i şerîfi ısdâr olunmak deyu. Fî 11 L sene 1234 târîhinde fermân-ı 'âlî sâdır olmağın vech-i meşrûh üzere emr-i şerîf-i 'âlî-şân i'tâ olunmuşdur.

KAYNAKLAR

ARŞİV KAYNAKLARI

İstanbul:

- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi (BOA):
C.EV.537-27114
C.EV.160-7996
C.EV. 556-28051
C.EV. 53-2631
C.EV. 426-21551

Ankara:

- Türkiye Cumhuriyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA):
Defter No:677, s.46-47
Defter No: 687, s.90-92

KİTAPLAR VE MAKALELER:

- Bosna-Hersek Vakfiyeleri*, c.2, ed. Mevlüt Çam – Rahman Ademi, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara 2016.
- Ćehajić, Džemal, *Derviški redovi u jugoslovenskim zemljama*, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1986.
- Elezović, Gliša, “Turski spomenici u Skoplju”. (I). *Glasnik Skopskog naučnog društva*, knj. I, sv. 1, Skoplje, 1925, 135-176.
- Elezović, Gliša, *Turski spomenici*, *Zbornik za istočnjačku istoriku i književnu građu*, Srpska akademija nauka, knj.1, sv.1, Beograd, 1940.
- Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zilli, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, c. V, Haz. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, İbrahim Sezgin, Yapı ve Kred Yay., İstanbul, 2001.
- Kurt, Yılmaz - Hatice Oruç, “İsa-begova tekija/mevlevihana u Sarajevu”, *Znakovi vremena*, 39/40, Sarajevo, 2008, 107- 124.
- Mujezinović, Mehmed, “Musafirhana i tekija İsa-bega İshakovića u Sarajevu”, *Naše starine*, III, Sarajevo 1956, 245-252.
- Šabanović, Hazim, “Dvije najstarije vakufname u Bosni”, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, II, Sarajevo 1952, 5-38.
- Zlatar, Behija, *Zlatno doba Sarajeva*, Svjetlost, Sarajevo 1996.

SEVERAL DOCUMENTS ABOUT ISA-BEY'S TEKKE IN SARAJEVO (I)

Summary

The historical literature generally agrees that the zawiya built by Gazi Isa-bey in Sarajevo in 1462 on the right bank of the Miljacka river was a Mevlevi tekke from its inception. This thesis, however, cannot be supported by any clear historical evidence. According to the archives, the first documents linking Isa-bey's zawiya to the Mevlevi tariqat date from a much later period than its founding. These documents originate from the last quarter of the 18th and the beginning of the 19th century. They discuss the efforts and activities of Sheikh Osman Dede to establish a waqf for Isa Bey's tekke in order to present it as Mevlevi. These documents contain important information regarding Isa-bey's tekke in Sarajevo and the waqf that Osman Dede left to the zawiya, as well as the Mevlevi zawiya established by Hacı Mahmud on the land of the waqf of Isa-bey and the Mevlevi order in Sarajevo.

Keywords: history, Ottoman studies, archival documents, Isa-bey's waqf, Sarajevo